REVISTA TEOLOGICĂ

ANUL XX. NOV.—DEC 1930 Nr. 11—12

REVISTA TEOLOGICĂ

APARE LUNAR

SUB PATRONAJUL I. P. S. MITROPOLIT NICOLAE.

ABONAMENTUL PE UN AN: 200 LEI.

REDACTOR: PROF. NICOLAE COLAN.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:

ACADEMIA TEOLOGICĂ, SIBIU, STRADA MITROPOLIEI 32.

ÎN ACEST NUMĂR:

Anul XX. Nov.—Dec. 1930 Nr. 11—12.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

ABONAMENTUL: Pe un an 200 Lei. Pe o jumătate de an 100 Lei.
Un număr 15 Lei.

APPONYI ŞI BISERICA ROMÂNEASCĂ.

II.

Dar contele Apponyi nu şi-a aruncat săgeţile veninoase numai asupra preoţimei române, factorul principal în politica naţională română din Ungaria, ci asupra tuturor instituţiunilor bisericeşti şi şcolare.

In baza art. de lege XXXVIII din 1868 confesiunile aveau dreptul să ridice şi să susţină şcoale primare şi normale confesionale. Conducerea şcoalei şi pregătirea învăţătorilor era exclusiv în mânile autorităţilor bisericeşti. In baza dispoziţiilor Statutului Organic şi a regulamentelor congresuale pentru organizarea învăţământului, comunele bisericeşti îşi alegeau pe învăţători, iar disciplinarea învăţătorului cădea în atribuţiile consistoarelor eparhiale. Prin art. de lege XVIII din 1878 s'a întrodus limba maghiară ca studiu obligator în toate şcoalele confesionale, fără să se atingă însă drepturile limbei române în aceste şcoale. Starea şcoalelor române în acele vremuri era suportabilă.

A trebuit să ajungă la anul 1906 contele Apponyi ministru al instrucţiei, ca să dea şcoalei române lovitura de moarte. Prin faimoasa lege şcolară [Art. de lege XXVII din 1907] a contelui Apponyi, activitatea şcoalei române e cu totul parali-

zată, pentrucă e pusă la discreția ministrului instrucțiunei care o putea închide sub diferite pretexte. Biserica română ajunsese într'o dilemă grea. Se vorbea serios de desființarea tuturor școalelor românești. Statul oferea ajutor și școalelor confesionale române, dar cu condițiuni foarte grele și jignitoare pentru mersul învățământului. Se cerea anume, ca în școalele cu ajutor de stat să se propună afară de limba maghiară într'un număr de ore foarte mare, încă următoarele studii în aceeaș limbă: Aritmetica, Geografia, Istoria patriei, Dreptul și datorințele cetățenești, după un plan de învățământ aprobat și de ministru, un număr de ore statorit de ministru și pe lângă exclusiva întrebuințare a manualelor și mijloacelor de învățământ admise de ministru, apoi să se întrebuințeze în școale numai cărți de cetire de conținut patriotic și rechizite de învățământ aprobate de ministru.

Până aci întreaga disciplină a învățătorilor cădea exclusiv în dreptul Consistorului eparhial; prin legea lui Apponyi se asigură și dreptul de disciplinare al Ministrului în următoarele 5 cazuri:

1. Pentru neglijență în învățarea limbei maghiare.

2. Pentru folosirea cărților și rechizitelor oprite.

3. Pentru tendințe contra statului, cari se manifestă contra constituției patriei, contra caracterului național, contra integrității teritoriale și independenței, apoi contra folosirii limbei statului în înțelesul legii și contra folosirii emblemei și steagului maghiar.

4. Pentru agitații contra confesiunilor, contra naționalităților, contra claselor sociale, contra dreptului de proprietate, contra instituției căsătoriei, pentru manifestări în favorul împărțirii averilor publice și private, precum și pentru expresiuni vătămătoare față de religiunea elevilor din clasă.

5. Pentru propagandă în favorul emigrării cetățenilor.

Dar ministrul nu se mulțumește să-și asigure dreptul de disciplinare față de învățătorii romani, ci

în § 27 îşi extinde acest drept şi asupra preoţimei, enunţând în lege, că procedura disciplinară pentru delictele amintite se poate întroduce şi contra preoţilor, iar pedeapsa, ce li se aplică este reţinerea congruei pentru un anumit timp ori pentru totdeauna şi lipsirea de dreptul de a mai putea fi catiheţi.

Nu putea lăsa contele Apponyi nici un moment priincios nefolosit, ca să lovească în preoţimea română.

Se mai lasă în legea lui Apponyi o uşiţă deschisă, ca să se nimicească şcoalele nemaghiare. Se dispunea adecă în lege, că în cazul, dacă părinţii majorităţii elevilor îşi exprimă dorinţa ca limba de propunere în şcoală să fie cea maghiară, Ministrul în baza declaraţiei părinţilor să aibă dreptul a decreta limba maghiară ca limbă de propunere. Inarmaţi cu această armă, revizorii şcolari, cu ajutorul administratorilor de plasă şi al notarilor comunali s'au năpustit asupra satelor române, mai ales cele din graniţa militară, unde şcoalele erau decretate de şcoale comunale, şi au întrodus aproape în 100 de şcoale româneşti limba maghiară ca limbă de propunere în baza unor declaraţii false sau stoarse dela popor cu terorizări sau minciuni. In cele mai multe cazuri poporul nu ştia ce semnează, sau li se spunea, că cer ca în şcoala lor să se predea şi limba maghiară. In modul acesta a fost scoasă limba română din şcoalele româneşti, iar guvernul trimetea învăţători şi învăţătoare cari nu cunoşteau de loc limba română şi nu erau nici de religia copiilor. In urma acestor dispoziţii ale legii şi pe baza declaraţiilor stoarse dela popor s'au declarat în toate părţile ţării foarte multe şcoale nemaghiare, ca şcoale cu limba de propunere maghiară şi autorităţile bisericeşti sau comunale erau puse în imposibilitate contra unor ticăloşii şi înşelătorii, comise pe baza legii iezuitice a contelui Apponyi.

Prin legea şcolară a lui Apponyi şcoala română era pusă cu totul la discreţia Ministrului, care

putea desfiinţa şcoalele române sub orice pretext. Sute de şcoale confesionale române au fost închise în urma acestei legi, iar comunele româneşti erau silite să înfiinţeze pe spesele lor şcoale comunale cu limba de propunere maghiară.

Biserica ortodoxă română avea pe teritorul Ungariei 3 şcoale normale: la Caransebeş, Arad şi Sibiu. Aceste şcoale erau sub cea mai aspră supraveghiare a guvernului şi nu primiau dela statul maghiar nici un ajutor sub nici o formă. Se începuse prin anul 1913—14 tratative cu guvernul pentru a se întregi din partea statului şi salarul profesorilor dela aceste şcoale, nu s'a ajuns însă la nici un rezultat, pentrucă guvernul nu pretindea nici mai mult nici mai puţin decât ca să se propună 7 studii principale în limba maghiară, aşa că aceste şcoale încetau de a mai avea caracterul de şcoale româneşti, dacă primeau ajutorul oferit de guvern. Biserica ortodoxă s'a lipsit de ajutorul de stat şi şi-a susţinut şi mai departe şcoalele normale din sărăcia tradiţională.

Văzând Apponyi că nu poate nimici şcoalele normale române prin oferirea ajutorului de stat, a recurs la un mijloc drastic şi nepedagogic, care s'ar mai fi putut folosi numai în cele mai întunecoase părţi ale Africei.

Indatăce a ajuns contele Apponyi a douaoară Ministru de culte, sub pretext, că profesorii şi elevii şcoalelor normale româneşti nu sunt destul de buni patrioţi, a numit pe lângă fiecare şcoală normală câte un comisar guvernial, care avea să participe la toate oarele de prelegere, conferenţele profesorale şi să controleze tot mersul învăţământului dela aceste şcoale. Comisarul guvernial era ca un jandarm pus în coastele profesorilor şi elevilor. Mai aveau aceşti comisari îndatorirea să spioneze tot ce se petrece în oraşul şi şcoala respectivă şi să raporteze Ministrului.

Şcoalele normale române erau puse sub curatelă.

Tot contele Apponyi a inventat şi teoria zonei culturale în părţile locuite de Români. Avea să se facă o zonă culturală maghiară dela munţii Ardealului până la Orşova, ca aşa să se rupă legătura dintre poporul român din Ardeal şi Regatul român. Numeşte comisar guvernial pentru Sibiu un armean renegat, pe baronul Emil Petricevici-Horváth şi trimite mai mulţi fumcţionari superiori din Ministeriul instrucţiei, ca să facă lucrările pregătitoare. Pretextul era tot cel vechiu: Invăţătorii români, cam 400 la număr, dela hotarele ţării nu sunt destul de buni patrioţi, nu ştiu înfăptuì ideea de stat maghiar şi din aceste motive şcoala confesională română trebue desfiinţată şi înlocuită cu şcoală de stat cu limba de propunere maghiară. Şi pentru înfăptuirea unor idei atât de scrintite contele Apponyi afla momentul potrivit chiar în toiul răsboiului.

Lucrările s'au început la Sibiu şi aveau să se continue la episcopiile din Blaj, Lugoj şi Caransebeş.

Comisarul guvernial şi delegaţii Ministerului au folosit toate mijloacele permise şi nepermise pentru ajungerea scopurilor. Au îndepărtat dela posturile lor pe învăţătorii confesionali, au terorizat pe membrii comitetelor parohiale ca ei să predea şcoalele confesionale şi dupăce s'au convins că poporul român e destul de treaz şi nu predă şcoalele confesionale, oamenii lui Apponyi s'au năpustit asupra membrilor Consistorului din Sibiu, ca să stoarcă un decis consistorial favorabil intenţiunilor lui Apponyi şi prin ameninţări şi terorizări s'a ajuns la un decis consistorial luat cu unanimitate de voturi, prin care din motive de oportunitate şcoale confesionale cerute de Apponyi au fost predate guvernului, ca să facă din ele şcoale de stat, cu limba de propunere maghiară.

E interesant poate să mai amintim, că după stoarcerea decisului consistorial favorabil Ministrului, acesta a numit la şcoalele de stat ca învăţători de stat pe toţi învăţătorii români excepţionaţi, deşi Apponyi motivase zona culturală tocmai cu aceea, că

învăţătorii dela şcoalele confesionale sunt esceptionabili din punctul de vedere al intereselor de stat. Invăţătorii, cari nu erau buni patrioţi ca învăţători confesionali, erau patrioţi buni ca învăţători de stat. Tot sub era lui Apponyi s'a început în Ardeal o agitaţie pentru trecerea Românilor dela legea ortodoxă la cea catolică şi reformată. Toţi preoţii români au fost îndepărtaţi din comune şi internaţi la Sopron şi în absenţa lor trimişii episcopului catolic şi reformat cu ajutorul prefecţilor şi administratorilor de plasă au terorizat poporul, care îşi pierduse şi limba, ca să-şi părăsească şi legea ortodoxă. Chiar şi episcopul reformat din Dobriţin, Balthazar, a umblat în acest scop prin Ardeal, şi când mitropolitul român a cerut voie guvernului să-şi viziteze credincioşii, nu i s'a permis. De aci se vede, că întreaga acţiune pornise dela centru.

Ultima lovitură a dat-o contele Apponyi bisericii ortodoxe la sinoadele eparhiale dela Dumineca Tomii din 1918. Era lovitura măgarului dată leului crezut mort. In era constituţională de 60 de ani a bisericii ortodoxe nu s'a întâmplat niciodată, ca la sinoadele eparhiale sau congresele naţionale-bisericeşti să se fi trimis comisari regeşti sau guverniali. Contele Apponyi a fost cel dintâi dintre toţi miniştrii maghiari, care a săvârşit şi această fărădelege. Cu 3 zile înainte de ţinerea sinoadelor la Sibiu, Arad şi Caransebeş ministrul a încunoştiinţat eparhiile, că la fiecare sinod a trimis pentru control câte un comisar guvernial. Biserica ortodoxă şi în rândul acesta a protestat cu toată energia contra amestecului contelui Apponyi.

Aceasta a fost cea din urmă săgeată a lui Apponyi, îndreptată contra bisericii române, pentrucă în câteva zile a plecat dela guvern, ca apoi la jumătate de an să vadă prăbuşirea Ungariei şi înfăptuirea idealului milenar al poporului român.

VASILE NEGURĂ.

PENTRU „CEI ALEŞI".

Curăţenia vieţii personale este o mare calitate morală a păstorului. Când Mântuitorul spune apostolilor Săi: «*Eu v'am ales pe voi din lume*», fixează ordinea morală, care ne separă pe noi de lume. De aceea lumea cu năravurile ei, evită tovărăşia preoţilor buni. Pentruce? Pentrucă există o diferenţă de nivel sufletesc între laici şi preoţi, diferenţă pe care Sf. apostol Pavel o cere evidenţiată chiar înainte de hirotonire: «*Episcopul să aibă mărturie bună dela cei din afară*» [I Timot. 3, 7]. Curăţenia vieţii morale ne arată pe noi, nu ca pe nişte dărâmători, sau ruinători cu propriile noastre mâni ai edificiului clădit de înaintaşi, sau pe care am vrea să-l clădim noi, sau pe care ar vrea să-l clădească cu sudoare alţi fraţi ai noştri, ci ca pe nişte pietri frumos cioplite care prin perfecţiunea cioplirei suntem vrednice de temelia clădirei spirituale.

Cei care sunt lipsiţi de această calitate, „sunt păstori fără autoritate" cum îi numeşte autorul vieţii sf. Grigore de Nazianz.

Păstorul „trebue să fie în toate împrejurările, în tot locul şi timpul întocmai ca aurul sau argintul curat, fără sunet fals şi fără amestec de alte metale mai tari, care au nevoe de un foc mai puternic pentru a le topi" [Viaţa sf. Grigore de Pr. N. Donos p. 54].

De aceea stărue atât sf. Apostol Pavel asupra acestei însuşiri capitale: Dacă ai «*credinţă şi cuget bun*« [I. Timot. 1, 19] «*păzeşte-te pe tine însuţi şi învăţătura*» [I Timot. 4, 16] şi «*păstrează-te pe tine*

curat» [I Timot. 5, 22], adică, fereşte-te de *«poftele tinereţelor»* [II Timot. 2, 22] şi te arată *«pildă de fapte bune»* [Timot. 2, 7].

Rezumând aceste îndemnuri într'o singură frază, spunem: Voi, preoţilor, să trăiţi în mijlocul lumii ca nişte oameni ai lui Dumnezeu, care trăind pe pământ au o viaţă ca a celor de sus.

Privind la roadele rele pe care le aduc vieţii păcatele păstorilor, autorul vieţii sf. Grigorie, zice:

„Nu se prinde aşa uşor văpseaua cea mai bună de o pânză, nu capătă aşa uşor lucrurile mirosul — urât sau plăcut — al altor lucruri mirositoare din apropiere, nu se răspândeşte aşa de uşor prin aer sămânţa unei boale, cum ar fi de pildă ciuma, pe cât de uşor se prind de păstoriţi păcatele păstorilor; iar ce este şi mai rău, mult mai uşor se prind păcatele decât virtuţile".

Pentru frumuseţa şi adevărul cuprins în ele, voiu cita şi rândurile următoare:

„Răutatea este foarte molipsitoare şi foarte uşor de imitat, încât poţi foarte uşor păcătui, chiar dacă n'ar fi nimeni, care să te împingă spre rău; deprinderea cu virtutea dimpotrivă este foarte grea şi anevoioasă, oricât am fi îndemnaţi şi împinşi spre dânsa". Adică, ademenirile spre rău, sunt mult mai atrăgătoare decât cele spre bine. „Mai greu se aprinde un lemn ud decât paiele uscate". Oamenii sunt ca paiele pe care le cuprinde repede focul păcatului.

Mai repede se molipseşte omul de un rău mic decât de o virtute mare. Adevărul acesta este izbitor când încercăm puterea amară a pelinului şi dulceaţa mierei. „Puţin pelin amăreşte îndată mierea, pe când mierea, chiar în cantitate îndoită, nu izbuteşte să îndulcească pelinul".

Noi preoţii suntem la temelia Bisericii, şi avem rostul pietrilor din iezătură. Dacă suntem curaţi, deci bine aşezaţi în temelie, păstrăm apele în matca lor. Dacă se mişcă peatra numai din iezătură, prin

spărtura aceea se scurge tot iazul. Unitatea morală a Bisericii trăeşte sau se perde prin virtuţile sau păcatele noastre. Ce zăgaz puternic trebue pentru a oprì şi iezì o apă mică!

S'a produs în iezătura Bisericii spărtura cu calendarul şi vedeţi ce puteri trebue pentru a stăvilì ignoranţa, îndărătnicia, mândria şi alte apucături ale calendariştilor.

Un singur zăpăcit îţi cere îndoite puteri de muncă. Dar când ar fi mai mulţi? Dar când aceia ar fi rezultatul păcatelor noastre? Nu-i aşa că ruinarea Bisericii ar fi opera noastră nenorocită?

De aceea sf. apostol Pavel scrie: «*Nu fi nepăsător faţă de darul care este întru tine*» [I. Timot. 4, 14], ci «*deprinde-te cu bună cucernicie*» [I Timot. 4, 7].

Pr. A. C. COSMA.

UN CODICE MANUSCRIS.

La codicii manuscrişi cuprinzând Minunile Maicii Domnului în versiune românească şi descrişi de dl Dr. Dumitru Stănescu în studiul „Cultul Maicii Domnului la Români", trebue adăugat şi un codice aflător în Biblioteca Societăţii de lectură „Andrei Şaguna" a studenţilor dela Academia de Teologie din Sibiu şi purtând de prezent Nr. 115 I. Este un codice scris pe hârtie mai groasă de calitate inferioară, cu caractere cirilice şi de mărimea 22·5/18 cm. Afară de paginile scrise, numerotate cu cifre arabe, în număr de 294, codicele mai cuprinde 2 folii goale la început şi 8 la sfârşit nenumerotate şi din aceeaş hârtie. Textul minunilor se sfârşeşte propriu zis cu pagina 286, cu pagina următoare începând Scara sau tabla cuprinsului. Pereţii sunt de carton, iar legătura de piele galbenă închisă.

Scrierea deşi este cirilică, păstrează totuşi consecvent pentru *O* mare cursiv forma latină, iar uneori prezintă şi în locul vre-unei alte litere cirile corespondenţa ei latină [ex. t]. Cuvintele sunt toate accentuate cu accentul ascuţit sau grav, iar cele începătoare cu vocală au pe respectiva vocală spiritul lin. Cuvintele cari exprimă substantive mai importante sunt scrise cu literă mare iar numirile divine sunt scrise prescurtat.

Titlurile sunt toate scrise cu roşu, în fiecare titlu deosebind întâi stereotipul: Minunea 1, Minunea 2, etc. scris cu caracter de tipar şi apoi titlu propriu zis, scris cu caractere cursive.

Titlul general al cărţii este „Minunile Preacestii" imprimat şi pe cotor şi scris şi pe prima pagină, unde se adaugă: „scoasă din izvodul S [fe] tagorii".

Ce va fi înţeles scriitorul codicelui prin cuvântul „scoasă", deocamdată nu putem spune. Tradusă, prelucrată sau scos un anumit număr de minuni dintr'un manuscris care cuprindea mai multe şi poate şi alte lucruri?

Aceasta s'ar putea vedea dintr'o comparaţie a codicelui nostru cu ceilalţi. Dacă „scoasă" va fi însemnând „tradusă", sau cel puţin „şi tradusă", întrebarea este iarăşi de pe ce original s'a tradus şi din ce limbă. După titlu s'ar părea că din limba slavonă. Cu toate acestea sunt o mulţime de nume proprii şi apelaţiuni cari îşi păstrează cea mai perfectă formă grecească [Irinicos, cliric, etc], ceeace cu greu s'ar fi putut întâmpla trecând textul grecesc printr'o versiune slavonă spre a ajunge la cel românesc. [De altă parte numele Soluneanul, echivalentul slav pentru Tesaloniceanul ar fi o dovadă pt. traducerea din limba slavonă].

Prin notiţa aceasta, a cărei interpretare exactă deocamdată n'o putem stabili, şi prin numărul minunilor cuprinse în codicele nostru, el se deosebeşte de toate cele descrise de dl D. Stănescu în studiul amintit. Codicele sibian cuprinde 61 de minuni, pe când toate celelalte cuprind un număr stereotip de 69. N'am posibilitatea să colaţionez cuprinsul minunilor din acest codice cu cel din codicii descrişi de dl Stănescu şi aflători la Academia Română şi nu-mi este accesibilă nici ediţia făcută de Domnia Sa după Codicele M. Constantinescu, aşa că nu pot spune dacă cele 61 de minuni aflătoare în codicele sibian se acopere întru totul cu minuni cuprinse în ceilalţi codici. Pentru ceice vor avea ocazia să facă această colaţiune dau mai jos titlurile minunilor cuprinse în codicele sibian, aşa cum se află ele în Scara dela sfârşit. Inainte însă fie spuse câteva cuvinte despre persoana, timpul şi locul scrierii acestui codice. La pg. 286 după ultima minune cetim cu roşu următoarele: Sfârşit cu Darul lui Dmnezeu al Minunilor Preacestii. Sibiu în 27 zile ale lunii lui Avgust. In Anul 1821.

O am scris la dumneaei cinstita Koksána Zinka în casă, când eram retor în Anul 1821, în Luna şi ziua precum mai în sus stă.

Scară sau adunare despre ceale ce să află întru această carte.

25 Faţa 130 Pentru ceace au născut Copilul negru, şi din Apă Copilul sau izbăvit de Maica lui Dmnezeu.
26 „ 135 Pentru oare carea Mânăstire ajutorită prea slăvit de Maica lui Dmnezeu la nevoiia cea mai de apoi.
27 „ 138 Pentru râmleanul carele au înviiat.
28 „ 140 Pentru celce nau putut să înveaţe Carte fără numai Bucurăte Mario.
29 „ 143 Pentru Pruncul Irinicosului, carele sau izbăvit din Apa râului.
30 „ 146 Pentru jidovul carele sau izbăvit din Legături, şi au crezut în Dmnul.
31 „ 150 Pentru Copilul jidovului, pre carele lau omorât tatăsău, şi au înviat, şi pre Preacesta Născătoare de Dmnezeu au mărturisit.
32 „ 154 Pentru bolnavul cel bătrân, carele sau întărit de au venit în vârtute de tânăr.
33 „ 156 Pentru fraţii carii sau certat, iară prea Sfnta Stăpână iau împăcat.
34 „ 159 Pentru ostaşul cel Curvariu, căruia Dmnul de rugăciniile Maicii sale fiind plecat, iau dăruit ertăciune.
35 „ 163 Pentru nespusa frumseaţe a pururea feceoarei, carea sau învrednicit a o vedea un cliric cu bună cucernicie şi făcătoriu de bunătăţi.
36 „ 168 Pentru Copilul celce au înviiat, şi au mărturisit pre celce lau omorât pre el.
37 „ 171 Pentru Copilul jidovului, carele sau cuminecat, şi nu lau ars focul Cuptorului.
38 „ 173 Pentru amestecătoarea de sânge, şi omorâtoarea de Copil, pre carea o au izbăvit Preacesta de clevetire.
39 „ 181 Pentru cel ce sau îndoit de fecioria Maicii lui Dmnezeu, şi lau izbăvit pentru oarea carea facere de minune.
40 „ 184 Buiguire sau viclenie minunată cum că o picătură din Stăpânescul Sânge covârşeşte păcatele oamenilor.
41 „ 187 Pentru celce sau îndoit la Tainele Cuminecăturii, şi pre Hs lau văzut cu Trup ca pre un Prunc.
42 „ 192 Pentru cel Omorât de jidovi şi înviat de Maica lui Dmnezeu.
43 „ 194 Pentru că Icoana Născătoarei de Dmnezeu au pierdut Ciuma din râmu, şi pre toţi iau tămăduit.
44 „ 196 Pentru Minunea, cu Zugravul.
45 „ 198 Pentru oarea care Muiere cucernică al căruia kip lau luat stăpâna, şi o au izbăvit de răutatea Diiavolului.

* * *

După scară urmează cu litere latine, într'o scriere relativ recentă, această notiţă: Nutritam noi gând prea cucernic a continua cu sfântă şi lăcrămătoare muncă trudnică această cuvioasă carte. I. şi M. M. G.

Dr. D. STĂNILOAE.

H. H. TWEEDY.

CÂNTAREA ÎNFRĂŢIREI.[1]

O, doamne-al veşnicei puteri,
  Ce-aprinzi şi rândueşti
Viaţa fragedelor flori
  Şi-a stelelor cereşti,
La tine spaţ şi timp îşi pierd
  Nemărginirea lor
Şi pentru tine nu-i trecut
  Şi nu e viitor
Şi nu e neam cu alte legi
  Nici ţară fără scut,
Nu-i nimeni fiu al nimărui
  Şi nici necunoscut.
Rugămu-ne trimite iar
  Apostolii tăi buni
Subt sfântu-ţi acoperemânt
  Pe toţi să ne'mpreuni.
O, Domn al veşnicei iubiri,
  Ce duh înnoitor

[1] Secţia artistică de propagandă religioasă a Federaţiei confesiunilor protestante din America a stabilit un premiu pentru cel mai bun imn misionar, conceput în spirit modern. Au răspuns la acest apel peste una mie de candidaţi din toate continentele. Comisia de experţi a decernat premiul profesorului de teologie de la universitatea Jale, Dr. H. H. Tweedy. Aceeaş Societate a publicat un nou premiu pentru cea mai bună melodie a imnului ales. Şi la acesta au candidat peste 1300 de compozitori, iar câştigătorul e compozitorul din Londra, Thomas Rhys.

Traducerea verbală a imnului pe care-l publicăm în numărul de faţă al „R. T." a făcut-o păr. Tr. Scorobeţ, iar turnarea în forme admirabile e opera poetului I. U. Soricu. Dl prof. N. Oancea, dela Liceul Gh. Lazăr a studiat melodia, găsind-o de o măreaţă simplicitate. Imnul slăveşte pe Dumnezeul tăriei, al iubirei, ştiinţei, frumuseţii şi al harului, care e în toate şi peste toate. *Redacţia.*

Trezeşti din duhul tău înalt
In orice muritor,
A ta e raza cea de foc
Din sufletul uman,
La tine gându 'nviforat
Işi caută liman.
Ajută-ne să răspândim
In lumi cuvântul tău,
Să 'nfrângem ura dintre fraţi,
Cu duhul ei cel rău,
In inimi dragostea să-şi ia
Prin tine-aşezământ
Să vină bunele'nvoiri
Şi pacea pe pământ
O, Doamne, care'n adevăr
Ca'n zea te-ai îmbrăcat,
Pe care-a noastre năzuinţi
Te cată ne'ncetat,
Tu, care trudnicelor minţi
Deschizi cărări de foc
Şi tinzi cerescul tău alin
In ori-ce timp şi loc,
A neştiinţei noapte grea
Alung-o dela noi
Şi fă să'nfrângem teama ei
Cu suflet de eroi,
Şi 'nţelepciunea cea de sus
A îngerilor tăi,
Să lumineze, îndreptând
Ale vieţii căi.
O, Doamne-al dulcei frumuseţi
Pe care o visăm
Şi-o rază din comoara ei
In artă întrupăm,
Şi uneori în ritmul cald
Al versului sonor.
Găseşte inima alin
Şi-avântul nou izvor,
Desbracă-ne de ori ce gând
Urît şi mânios,

Ce ne coboară din senin
In pulberea de jos,
Al înfrăţirei gând să dea
Căldură tuturor,
Ca fraţii, liberi să muncim
Popor lângă popor...
O, Doamne-al veşnicei dreptăţi
Arată-ni-te iar,
Şi'mparte-ne, întru Hristos
Al milei tale har,
El pentru neamul omenesc
Pe lemn s'a răstignit
Şi voia ta, prin moartea lui,
Părinte, a'mplinit.
Arată crainicilor tăi,
Al jertfei drum senin,
Pănă-ce omul pe Hristos
Il va urma deplin,
Şi până când cuvântul tău
In noi se va'ntrupa
Şi pe pământ veni-va iar
Impărăţia ta,
Amin!...

I. U. SORICU.

FAPTE BUNE.

Într'o vreme, când unii oameni aleargă după averi mari de câştigat, alţii după probleme mari de rezolvat, se pare că lucrurile mici — în aparenţă — şi-au pierdut actualitatea şi valabilitatea. Căutându-se cele mari, s'au uitat cele mici, — cu toate că şi cele mai uriaşe construcţii arhitectonice sau volume editate, se compun tot din elemente minuscule.

Cam aşa stăm şi cu principiile morale ale sfintei Evanghelii. Fiind clare şi curate, foarte uşor şi des se permite obicinuinţa de a le nesocoti. De aceea nu greşim dacă trecând pe lângă lucrurile mari — în aparenţă — ne oprim şi ne împrospătăm câteva din „cele mici" adevăruri, desprinse din Predica de pe Munte a Mântuitorului.

*

1. „*Pe cum voiţi să vă facă vouă oamenii faceţi şi voi lor asemenea*" [Luca 6, 31]. Cât de simplu şi cât de grăitor adevăr! Nu propoziţii mari, nu teorii şi teoreme înalte, sau argumentaţii subtile şi confuze, ci mai simplu şi precis — graiu de Evanghelie. Tot ceeace ai dori şi ai vrea să-ţi facă oamenii, toate faptele pe cari aştepţi să le vezi la aproapele, toată purtarea morală pe care vrei tu, omule, să o aibă vecinul tău faţă de tine, în sfârşit tot ce ai vrea să-ţi facă ţie omul şi vecinul tău, — fă-i şi tu lui, asemenea. Şi pe cum ţie totdeauna îţi voeşti binele, aşa fă-l şi aproapelui tău, totdeauna.

De multe ori, în conversaţiile zilei, cu multă uşurinţă de atenţie şi judecată, toată doctrina morală creştină se reduce la cuvintele: „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu face". Ca şi când aceste cuvinte ar

fi luate din Scriptură. La prima vedere s'ar părea că-i aşa, dar în fond e altfel. Maxima: „Ce ţie *nu-ţi* place, altuia *nu* face“ nu se află în Biblie şi nu-i nici măcar exprimarea negativă a cugetării pozitive citate din Evanghelie. Maxima „ce ţie nu-ţi place...“ are un înţeles mai îngust, mai redus, mai comod. Aproape ca şi când ai zice: să nu faci nimic, ca nici vecinul tău să nu-ţi facă nimic, nici odată. Până când cugetarea evanghelică: „Pe cum voiţi să vă facă oamenii, *faceţi* şi voi lor asemenea“, cuprinde un adevăr pozitiv, o poruncă şi o lege mai largă, mai activă, mai superioară şi mai nobilă. Nu-i destul să *nu* faci aproapelui, ce ţie personal nu-ţi convine, *nu-ţi* place şi nu ai dorì să-ţi facă. Din contră *fă-i* tu lui, ceeace ai vrea *să-ţi facă* şi el ţie.

A te mulţumì cu a nu face nici un rău, sau chiar nimic aproapelui, nu-i evanghelic. Sf. Evanghelie este viaţă pusă în serviciul omului şi al vieţii. Ea nu îndeamnă pe om la comoditate, la şedere şi izolare, nu-i dă porunci negative. Evanghelia e forţă de mişcare. Ea cere acţiune, cere faptă pozitivă. Deci nu te oprì numai la a nu face nimănui nici un rău, ci mergi mai departe: *fă-i bine*. Iată un adevăr specific evanghelic, original, pe care nu-l găsim nici în morala laică antică, nici în morala liberă şi atee a zilelor noastre. E un simplu dar minunat adevăr creştin.

*

2. In contest Sf. Evanghelie ne înfăţişează un adevăr tot atât de simplu, dumnezeesc de simplu şi absolut original. *„Iubiţi pe vrăşmaşii voştri, bine faceţi celorce vă urăsc pe voi. Binecuvântaţi pe ceice vă blastemă pe voi şi vă rugaţi pentru ceice vă fac vouă năcaz“* [Lc. 6, 27—28]. — Ce iubire largă, ce ocaziuni de fapte bune, ce mijloace de a atinge desăvârşirea! Iubirea vrăşmaşilor, facerea de bine pentru ceice ne urăsc, binecuvântarea pentru ceice ne blastemă şi rugăciunea pentru ceice ne fac nouă năcaz, — nu sunt aceste virtuţi semnele

unei morale desăvârşite? Nu sunt ele legile unei societăţi aşezate pe baze perfecte? Nu sunt ele condiţiile celei mai sublime mulţumiri sufleteşti şi ale supremei fericiri? — Credem că da! De o sută şi de o mie de ori da! Nu va fi pace eternă între popoare, nici fericire deplină între oameni, câtă vreme aceste principii evanghelice, simple şi nobile, nu vor primì trup şi suflet, în trupul şi sufletul neamurilor şi al oamenilor. Nici pace pe pământ, nici bunăvoire între oameni nu va fi atâta timp, cât aceste norme sfinte, nu se vor înfăptuì în toată curăţenia lor divină şi în toată simplicitatea lor originală. Numai iertarea creştină, iertarea de şaptezeci de ori câte şapte, adecă de totdeauna, poate garanta pacea, liniştea şi fericirea pe pământ. In nici un caz însă violenţa sau răsboiul. Iar dacă la temelia tribunalelor internaţionale de *pace*[1] nu va sta acest duh, adecă duhul păcii, *Hristos* cu sfânta sa Evanghelie a iertării, lumea va încheia pace dar numai pentruca să se pregătească de un nou răsboi de răsbunare.

Iubirea vrăşmaşilor, — ce-i drept, s'ar părea o imposibilitate de realizat. Să iubeşti pe răuvoitorul tău? Da! Altfel nu eşti creştin. Creştinul iartă fiindcă şi Dumnezeu iartă. Şi Mântuitorul nostru a iertat şi s'a rugat pentru cei ce-i răstigneau. Creştinul iubeşte pe vrăşmaşi, binecuvântă pe cei ce-l blastemă, face bine celor ce-i fac rău şi se roagă pentru cei ce-l prigonesc. De ce? Fiindcă e creştin, şi omul dacă e creştin poate ierta, poate mai iute şi mai uşor să iubească decât să urască, fiind mai plăcut sufletului a iubì decât a urî. Legea lumească nu poate opri pe om să fie îngăduitor, iar dragostea îndulceşte legea, dragostea... „toate le rabdă".

*

[1] Dl *N. Titulescu* ales preşedinte al Ligii Naţiunilor a răspuns unei delegaţii, care a venit să-l felicite în numele Alianţei universale pentru unirea popoarelor prin Biserică, pentru înalta demnitate ce o ocupa, că *Liga Naţiunilor nu e decât încercarea de a aplica doctrina lui Isus, la relaţiunile internaţionale dintre popoare.*

3. „Şi de iubiţi pe ceice vă iubesc pe voi...? De faceţi bine celorce vă fac vouă bine...? Şi de daţi împrumut celor dela cari nădăjduiţi a lua, ce dar este vouă?“ [Lc. 6, 32—34]. Toate aceste lucruri le fac şi păgânii şi păcătoşii. Voi faceţi mai mult. Tu, frate, trebue să faci mai mult, pentrucă eşti creştin. Tu trebue să-ţi iubeşti vrăşmaşii, să le faci bine, să te rogi pentru ei, să-i binecuvintezi. Tu trebuie să ierţi pentrucă aşa a făcut şi Domnul şi Mântuitorul tău, şi aşa îi place şi inimii tale.

De sigur, astfel de principii în frenezia mişcărilor veacului de acum, s'ar părea nişte iluzii, visuri şi utopii deşarte. Şi totuşi nu e aşa. Fiindcă noi credem şi suntem convinşi că este mai uşor a iubì decât a urî, — dupăcum grăia şi sf. Apostol Pavel: „Nu vă lăsaţi ispitiţi de rău, ci biruiţi răul prin bine“. Cine răsplăteşte rău pentru rău măreşte răul, iar cine răsplăteşte răul cu binele, sporeşte pe acesta. Peste tot, cine iartă dă dovadă de cea mai superioară şi mai statornică dragoste, fără de care totul în lume şi viaţă nu e decât aramă sunătoare şi chimval răsunător.

*

4. In concluzie, Sf. Evanghelie ne spune: «*Fiţi deci milostivi, pe cum şi Tatăl vostru este milostiv*» [Lc. 6, 36]. — O mai frumoasă manifestare a dragostei nici că se poate, ca în milă şi milostivire. *Milă* pentru durerile, nevoile şi suferinţele oamenilor, — şi *milostivire*, îndurare, compătimire şi facere de bine pentru tămăduirea lor. — Astăzi pe cum sunt „duşmani ai Crucii lui Hristos“, sunt duşmani şi ai milei şi milostivirei. Se încearcă să se scoată mila şi din viaţa şi chiar şi din însuşi vocabularul moral al omului. Cel tare să trăiască. Cel slab să piară, — aşa învaţă o anumită filozofie a vremii noastre. Totuşi, se face un lucru zadarnic, o bravură cât se poate de iraţională. Pentrucă unde găseşti un sentiment mai firesc şi prin urmare mai logic, ca mila şi cu corolarul ei, milostivirea? Noi

nici nu facem apel, decât la sentimente adânc înrădăcinate în sufletul omenesc, la sentimente fireşti, aşa cum este şi iubirea, mila şi toate celelalte sentimente şi virtuţi creştineşti. Dar spre a ne convinge mai bine să folosim şi un exemplu. Punem cazul că ne aflăm în faţa unei crude dureri. Ce se întâmplă? Conştiinţa în chip spontan, ne mişcă. Prin tainicele şi înfricoşatele ei şoapte ne zbuciumă, ne înmoaie, ne înduioşează şi adeseori ne fac să îngenunchem, să suspinăm ori să plângem. Ori, în faţa acestui fapt misterios, ori ce teorii superficiale şi explicaţii potrivnice delicatului şi duiosului sentiment al milei rămân neîndestulătoare. Fiindcă am spus: mila e un sentiment firesc, care se manifestă de voie de nevoie în sufletul nostru, — iar tendinţa de-a o smulge din suflet, se ridică împotriva firii şi a conştiinţii noastre umane.

Fiţi deci milostivi, — pe cum şi Tatăl vostru din ceriuri este milostiv, — şi pe cum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor, asemenea.

Preot ILARION V. FELEA.

REORGANIZAREA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI TEOLOGIC.[1]

Onorat Congres,

Provinciile pământului românesc, cari în ziua bucuriei celei mari, după veacuri îndelungate de silită despărţenie, şi-au dat mâna pentru a trăi împreună, au adus cu sine aşezăminte şi tradiţii diferite, cari se cereau reorganizate şi îndrumate în alvia aceleiaşi vieţi naţionale.

Biserica a purces încet cu reorganizarea instituţiilor Sale. Lucru firesc, pentrucă este în tradiţia aşezământului sacru să nu se grăbească. Totuşi autoritatea bisericească s'a ocupat încă din cei dintâi ani ai erei celei nouă şi de reorganizarea învăţământului teologic.

In Ardeal, vechilor Institute teologice li s'a dat o nouă organizare academică. Incă din 1924. In 1926 Sfântul Sinod a instituit prima comisiune chemată să pregătească un proiect de lege pentru reorganizarea învăţământului teologic din întreagă ţara. Proiectul a fost pregătit fără să mulţumească lumea. I-a urmat altul al Ministerului de Culte, iarăşi altul al Sfântului Sinod ş. a. m. d. Insfârşit după o serie de amânări şi de reluări ultima comisiune sinodală, al cărei raportor era I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului, a pregătit un proiect de lege care a întrunit sufragiile unanime ale ierarhilor Sfintei noastre Biserici. Unanimitatea cu care a

[1] Referat citit în Congresul Asociaţiei Clerului „Andreiu Şaguna" ţinut la Braşov în zilele de 11 şi 12 Noemvrie 1930.

fost primit acest proiect de lege era explicabilă: proiectul era zidit pe principii cari asigurau o normală evoluţie a învăţământului sacru şi o temeinică pregătire a viitorului nostru cler. Dar mai presus de toate el deschidea perspectivele reparaţiei celei mari faţă de trecut, căci aşeza şcoalele noastre teologice sub cârmuirea directă şi esclusivă a autorităţii bisericeşti, curmând anomalia de pân'acum, cu tot cortegiul ei de neajunsuri.

Astfel, proiectul întocmit a fost depus pe birourile parlamentului. Senatul l-a votat şi el ar fi trecut de bunăseamă şi prin Cameră, dacă un grup de profesori dela facultăţile teologice şi câţiva preoţi din Capitală nu s'ar fi alarmat şi n'ar fi făcut intervenţiile pe cât de desperate pe atât de inesplicabile pentru amânarea lui.

Luată dela ordinea zilei în asemenea împrejurări problema reorganizării învăţământului teologic pare a fi intrat într'o fază de nouă zăbavă; credem însă că nu pentru prea multă vreme, căci o nouă comisie revizueşte şi nu e exclus ca încă în iarna aceasta să fie depus din nou proiectul în Parlamentul ţării.

Având încredere în competenţa episcopatului nostru, noi nici n'am fi discutat aici această problemă, dacă ea n'ar fi fost agitată de Congresul Asociaţiei generale a clerului, ţinut la Bucureşti în zilele de 21—22 Oct. a. c. Datoria noastră de a relua problema şi de a ne spune cuvântul în legătură cu ea se impune astăzi cu atât mai mult, cu cât Congresul dela Bucureşti a ajuns la concluzii de-adreptul stranii cu privire la această aşa de importantă chestiune.

Congresul amintit — recte profesorii Facultăţii de teologie şi câţiva preoţi din Capitală — crede că şcoalele teologice trebue să rămână şi pe mai departe sub cârmuirea statului, deci a Ministerului de Instrucţiune, cu amestecul firesc, dar iluzoriu — adăogăm noi — al Sf. Sinod. Insuficienţa prestigiului didactic şi a mijloacelor materiale de care

dispune Biserica noastră — a spus un domn prof. de Facultate teologică [preot] — pretinde ca învăţământul teologic să rămână sub conducerea statului. Cu alte cuvinte Biserica noastră n'are nici oameni învăţaţi în stare să-i propoveduiască doctrina, nici mijloace materiale cu cari să-şi susţină şcoalele. Concluzia: Minora trebue pusă sub tutelă.

Dar atunci ne întrebăm: dacă Biserica n'are fii pregătiţi pentru a-i propovedui doctrina, unde sunt zecile de generaţii de absolvenţi ai Seminariilor şi Facultăţilor de teologie? Ori ei nu sunt fiii şi slujitorii Bisericii, ei sunt numai ai Statului? — Vorba Sf. Pavel: „Să nu fie". Altfel e rău. E rău şi pentru şcoalele cari i-a pregătit astfel, şi e rău şi pentru ei înşişi, că *aşa* au învăţat, să slujească numai Chesarului. Nu că am crede în realitatea afirmaţiei pesimistului profesor universitar, dar aceasta este întrebarea ce ne-o impune motivarea atitudinii Congresului dela Bucureşti.

Că Biserica n'are mijloace materiale pentru susţinerea şcoalelor e adevărat. Dar cine a despoiat-o de aceste mijloace? Toată lumea o ştie: Statul. Chiar Statul. O recunoaşte el însuşi; de aceea şi-a şi luat de bună voie sarcina de a ajuta Biserica în scopurile sale şi de a-i subvenţiona aşezămintele culturale, convins, că activitatea Bisericii e şi în folosul său.

Dar motivarea nu e dreaptă nici pentru altă pricină. Noi ştim care este situaţia economică a cultelor minoritare din ţară. In orice caz ea este mult mai bună decât a celui ortodox. Şi Statul le ajută totuşi cu subvenţii, proporţional incomparabil superioare. Fără să se amestece în rosturile interne ale acestor culte şi fără să reclame pentru sine conducerea şcoalelor lor teologice.

Ori numai Bisericii ortodoxe să i se ceară concesiile cele mai umilitoare şi cele mai nefireşti în schimbul ajutorului pe care îl primeşte dela Stat? Este nedrept, profund de nedrept. E jignitor.

Ia închipuiţi-vă, că Ministerul şi-ar reclama dreptul să controleze învăţământul teologic dintr'o şcoală minoritară, să censureze metoda şi măsura în care au să se propună materiile învăţământului teologic şi atitudinea religioasă a corpului didactic şi a învăţăceilor! Ce mai proteste ar urma la Societatea Naţiunilor şi în ce friguri ar intra Ministerul! Noi însă suntem gata să facem toate concesiile, pentrucă marele sinedriu dela Geneva încă nu s'a gândit să înfiinţeze şi o secţie pentru apărarea intereselor majorităţilor naţionale şi confesionale! Dar aici este vorba şi de altceva: e vorba de rânduielile canoanelor şi ale tradiţiei. Aceste rânduieli se cer respectate. Legile Statului [Constituţia, Legea de organizare bisericească şi Legea cultelor] le ia sub ocrotirea lor. Mai rămâne, ca şi bărbaţii de stat să le respecte. Şi rămâne, mai ales, ca Biserica însăşi să pretindă respectarea acestor legi de către bărbaţii de stat.

Ori, în vârtutea acestor rânduieli unitatea doctrinei Bisericii este asigurată prin unitatea episcopatului. In Biserica ortodoxă episcopul este supremul învăţător şi nime nu poate propovedui Evanghelia fără delegaţie dela episcop. Concluzia e clară: Şcoalele teologice trebue să stea sub cârmuirea integrală şi exclusivă a episcopatului. Aşa e ortodox şi aşa e legal. Orice altă situaţie e anticanonică, deci neortodoxă.

Dar s'a observat — tot la Bucureşti — că Biserica noastră a mai tolerat situaţii anticanonice. N'are deci decât să le tolereze şi de aci înainte. Că de aceea-i „dominantă" — adaogăm noi...

Iată la ce punct straniu s'a ajuns pe chestia reorganizării învăţământului teologic.

Cum trebue să se facă deci această reorganizare? Care e procedeul?

Cei mai mulţi zic: prin lege de stat. Normal ar fi prin lege bisericească, pentrucă în vârtutea autonomiei sale Biserica îşi organizează aşezămintele;

numai ea. Aşa cum crede de cuviinţă conform scopurilor sale. Dar presupunem că se convine totuşi să se facă prin parlament. Legea asta n'ar avea decât să repete unele dispoziţii ale legii de organizare a Bisericii ortodoxe, ca cea cu privire la jurisdicţia exclusivă a Bisericii asupra acestor şcoale, apoi la angajamentul statului de a le subvenţiona. Tot rostul organizării interne a acestor şcoale este de competinţa exclusivă a autorităţii bisericeşti, care e chemată să regulamenteze legea. Căci ar fi ciudat, ca un parlament în componenţa căruia intră şi deputaţi catolici, uniaţi, luterani, calvini, musulmani, mozaici, francmazoni etc. etc. să voteze o lege [sau regulament] menită să arete Bisericii ortodoxe cum să-şi crească slujitorii — preoţii, cateheţii şi angajaţii din administraţia eclesiastică.

Şi iarăşi mă întorc la raportul dintre Statul român şi cultele minoritare pentru a mă întreba: Reclamatu-şi-a vre-odată Statul dreptul de a organiza el şcoalele teologice ale confesiunilor minoritare, sau de a le controla măcar sub raportul pedagogic, administrativ etc. [nu sub cel financiar şi patriotic, căci aici are tot dreptul]? Evident că nu. Pentrucă Statul e învăţat să respecte autonomia bisericească a cultelor minoritare cu o exagerată delicateţe, nu respectă însă această autonomie când e vorba de Biserica dominantă, cu toată inferioritatea ajutorului material pe care i-l dă ei în raport cu ajutorul acordat celorlalte Biserici. Ori, când Statul n'are motive să-şi reclame un drept ca cel de mai sus, e cu atât mai straniu că se găsesc preoţi, cari să i-l îmbie.

Sunt sigur că pe urma acestor consideraţii şi concluzii vom fi acuzaţi din nou [cum am mai fost cu prilejul protestului profesorilor şi preoţilor din capitală] că dorim separarea Bisericii de Stat. Pe noi nu ne emoţionează această acuză, pentrucă ea e lipsită de temeiu. Noi nu dorim separarea de Stat, cum n'am dorit-o nici odată; dar asta nu din motive de ordin bugetar, ci din motive mult mai adânci.

Biserica ortodoxă n'a fost şi nu este legată de Statul român numai prin buget, ci mai ales prin inimă şi prin aspiraţiile superioare ale credincioşilor ei, cari sunt în acelaş timp şi cei mai buni cetăţeni ai Statului. Biserica ortodoxă a creiat Statul român, fiindcă *ea* a existat înainte de a exista *el*. Ea l-a susţinut prin jertfele sufleteşti şi de-alungul istoriei. Şi ea l-ar ajuta în străduinţele lui bune şi atunci, când — ferească Dumnezeu — el n'ar mai ajuta-o cu nici un ban. Şi daţi-mi voie să mă îndoiesc, că s'ar putea spune exact acelaş lucru despre cultele minoritare, pe cari Statul român le alintă dupăcum ştim cu toţii.

Conducerea şcoalelor teologice, a căror funcţionare o va organiza deci autoritatea bisericească, îi revine, în chip firesc, tot sinodului episcopesc. Din motivele amintite: Biserica prin episcopatul său are dreptul şi datoria de a se îngriji de creşterea clerului şi a slujitorilor săi în general. Ea nici nu-şi poate lua răspunderea misiunii sale decât în măsura în care are libertatea de a-şi creşte slujitorii. E clar.

Şi acum, dupăce credem că am lămurit destul de documentat, cine are dreptul şi datoria de a organiza şi conduce învăţământul teologic, să vedem în ce fel de şcoale ar trebui să se încadreze acest învăţământ.

Natural, pentru o temeinică pregătire cărturărească şi o solidă educaţie morală a viitorului cler al Bisericii noastre vor trebui organizate şcoale de două grade.

1. Seminarii [cu programa liceului de 8 ani, cu învăţământ religios mai larg]. Seminariile vor fi şcoale secundare bisericeşti de caracter pregătitor pentru învăţământul secundar de orice categorie. Cea mai mare parte a absolvenţilor de seminarii suntem convinşi că vor intra în învăţământul teologic superior, unde îşi vor face pregătirea profesională pentru a intra în slujba Bisericii. O altă parte va intra în învăţământul superior al Statului. Bise-

rica îşi va avea în felul acesta cărturari crescuţi în duhul religios al seminariilor sale, în toate domeniile vieţii obşteşti. Statul pe de altă parte, suntem siguri că încă n'ar avea decât să câştige pe urma acestei situaţii.

2. Invăţământul teologic superior se va face în şcoale superioare cu patru ani de studii. In aceste şcoale [zică-li-se cum li se va zice, numele nu importă] — Academii teologice — vor fi primiţi bacalaureaţii seminariilor şi liceelor [cu studii clasice]. Titraţii acestor şcoale vor avea dreptul să între în cler, sau în învăţământul religios secundar ori chiar superior, dacă împlinesc condiţiile reclamate de dispoziţiile speciale ale legilor de organizare bisericeşti şi şcolare. Accentuez: şi în învăţământ, pentrucă absolvenţii Academiilor teologice nu sunt admişi astăzi la examenele de capacitate pentru catedrele de religie din învăţământul secundar, cu toate că au la baza învăţământului teologic de 4 ani, bacalaureatul de liceu, sau diploma de absolvire a unui seminar teologic. Regretăm că suntem siliţi să amintim, că Bisericilor minoritare li se recunoaşte şi în această privinţă dreptul. Absolvenţii Academiilor teologice unite sunt admişi la examenul de capacitate pentru învăţământul religios din şcoalele secundare. Ba pentru ultima sesiune din Noemvrie a. c. a acestor examene a fost numit de către minister în comisia de examinare chiar un profesor dela Academia teologică din Gherla. E şi normal. Dar la noi de ce nu se intră în normalitate?

Să recunoaştem sincer, că episcopatul nostru n'a insistat pe lângă autoritatea Statului pentru ca drepturile Bisericii să fie respectate în această privinţă. Astfel Biserica ortodoxă e adusă în situaţia delicată de a fi avizată să numească în slujbele de profesori de învăţătură şi educaţie ortodoxă oameni pregătiţi în şcoale mai mult sau mai puţin laice, întrucât aceste şcoale nu stau sub conducerea autorităţii bisericeşti.

E o situaţie paradoxală, anticanonică. Şi ea trebue să înceteze.

Am ajuns la sfârşitul expunerilor noastre Supunem deci aprobării onoratului congres următoarele desiderate principiale [în amănunte nu intrăm].

1. Reforma învăţământului teologic să fie pusă din nou la ordinea zilei şi să se soluţioneze cât mai grabnic.

2. Reorganizarea unitară a învăţământului teologic să se facă de autoritatea bisericească, în conformitate cu rânduielile sfintelor canoane şi cu autonomia bisericească asigurată prin legile de stat.

3. Şcoalele teologice vor fi conduse exclusiv de autoritatea bisericească reprezentată prin Sfântul Sinod.

4. Aceste şcoale vor fi de două grade: *a)* Seminarii [similare liceelor confesionale], ca şcoale secundare, cu caracter pregătitor şi *b)* Academii teologice, cu caracter superior.

5. Fiecare şcoală teologică [indiferent de gradul ei] va avea internat.

6. Frecventarea cursurilor de către elevi sau studenţi va fi obligatorie. Tot aşa locuirea în internat.

7. Angajarea corpului didactic al Academiilor teologice se va face în condiţii similare cu cele din legea învăţământului superior al Statului, iar angajarea corpului didactic al seminariilor se va face în condiţii similare cu cele din legea învăţământului secundar al Statului.

8. Controlul învăţământului teologic se va face prin chiriarhii cu reşedinţa în oraşele unde funcţionează şcoalele, ca reprezentanţi ai Sf. Sinod — direct sau prin delegaţii lor [deci fără sinedriu de inspectori speciali], iar pentru reforme în materie de învăţământ teologic Sf. Sinod va avea la dispoziţia sa Consiliul rectorilor Academiilor teologice şi al directorilor Seminariilor, sau chiar congresul corpului didactic dela toate şcoalele teologice.

9. Prin aceste desiderate noi nu cerem desfiinţarea Facultăţilor de teologie de sub conducerea Statului. Mai mult: ne bucurăm chiar, că Statul atribue învăţământului teologic o atât de mare importanţă, încât susţine şi conduce el însuşi asemenea şcoale, în cari se cultivă ştiinţa sacră. Dar acest fapt nu-i poate lua Bisericii dreptul, nici nu o poate scoate de sub obligaţia de a-şi avea ea însăşi şcoalele menite să-i crească slujitori devotaţi.

Prof. NICOLAE COLAN.

DUIOŞII MISIONARE.

1. Lucrarea misionară creştină ortodoxă s'a început în insulele Aleute [între Asia şi America] în anul 1793. Aceasta a fost cea dintâi încercare de a sădi creştinismul în acele ţinuturi. Opt călugări au luat atunci aceasta sarcină asupra lor, sub cârmuirea Arhimandritului *Iosafat*. Cinci din aceştia au murit într'o călătorie de întoarcere în ţara lor. Numai trei au putut desfăşura o lucrare mai statornică şi de lungă dăinuire. Aceştia au fost ieromonahii *Macarie*, *Iuvenalie* şi monahul *Gherman*. Iuvenalie a murit moarte mucenicească în insula *Kadiak*. Cerând dela locuitori să-i trimită copiii acasă la el ca să-i înveţe carte, unora din aceştia, păgâni şi neînţelegători, li s'a părut că le fură copiii. Deci au venit după el pe drum şi l-au omorât. Amintirea sa însă a rămas sfântă şi n'a perit. 20 de ani n'a mai călcat nimenea pe acolo cu doruri misionare. Dar după 20 de ani a venit acolo Părintele *Inochentie Veniaminov*, sfinţit mai apoi ca cel dintâi episcop al acestor ţinuturi, ajuns mai târziu mitropolit al Moscovei, despre care am scris în *Revista Teologică* din 1921, în studiul nostru *Studiul Pastoralei în Biserica Românească*. Când Părintele Inochentie a ajuns acolo, a simţit bucuria nemăsurată că sămânţa evangheliei nu se împrăştiase înzădar. A găsit închinători care ţineau încă credinţa împărtăşită lor de cel dintâi apostol al acelor ţinuturi, Mucenicul Iuvenalie.

Iată un fapt de o rară duioşie, o descoperire sfântă, mai scumpă decât descoperirea unei mine de diamante.[1]

[1] Cules din *Wegweiser zum Himmelreich* de *Iohannes Veniaminoff*, Odesa, 1848, p. 5—7.

O faptă la fel s'a întâmplat în Africa, la răstimp însă şi mai lung.

Intr'o carte misionară de curând apărută, misionarul francez *Frederic Christol* povesteşte că misionarul *Georg Schmidt* a predicat Hotentoţilor în ţinuturile Coloniei Capului din Africa. Această lucrare a început-o el în 1737. N'a putut-o duce la capăt, fiindcă s'au sculat păgânii împotriva lui şi a trebuit să plece. Dar ce a făcut a rămas, 50 de ani nu s'a mai auzit propoveduire acolo. Ceice o auziseră au murit. După 50 de ani, mai era în viaţă *o singură bătrână*. Când au venit acolo fraţii Moravi, au mai găsit pe această bătrână, cu numele Magdalena. Ea avea la dânsa Noul Testament, primit cu jumătate de veac înainte dela Georg Schmidt, şi l-a arătat noilor misionari, spunând că din această carte şi-a hrănit credinţa ei. Chipul acesteia este dat în revista Societăţii Biblice Britanice din Londra *The Bible in The World* pe Octomvrie a. c., din care luăm aceste date.

După 50 de ani şi să mai găseşti un credincios! Iată alt fapt duios.

Şi câte vor mai fi fiind!

Arhim. SCRIBAN.

CĂRȚI DE AFURISANIE SAU DE BLĂSTEM

[Urmare].

Avem la îndemână şi această afurisanie, în traducere românească, pe care o reproducem deasemenea,[1] în limba de atunci:

„Prin plenipotenţa atotputernicului Dumnezeu, a Fiului şi a Sfântului Spirit, şi a sfintelor canoane şi a nemaculatei fecioare Maria, Maicii răscumpărătorului nostru, *şi a puterilor cereşti,* arhanghelilor, tronurilor, oştilor, puterilor, cheruvimilor şi serafimilor, şi a sfinţilor patriarhi, profeţi, şi a tuturor sfinţilor celor nevinovaţi, cari s'au învrednicit a cânta imnuri nouă înaintea sfântului Miel; şi a sfinţilor, martiri spirituali, virgine şi a tuturor sfinţilor, dimpreună cu binecuvântaţii şi aleşii Domnului, *îl escomunicăm şi-l anatemizăm pre dânsul, şi-l exchidem din biserica cea sfântă a atotputernicului Dumnezeu;* să fie *torturat în munca cea eternă* cu Dathan, Adriam (?) şi cu toţi aceia, cari cătră Dumnezeu Domnul zic: „Du-te dela noi — noi nu voim a umbla pe calea ta". Şi precum se stinge focul şi apa, aşa să se stingă lumina lui pentru totdeauna! Afurisească-l Tatăl care l-a creiat! Afurisească-l Fiul, care a pătimit pentru noi! Afurisească-l Spiritul sfânt, întru carele ne-am botezat! Afurisească-l sfânta Cruce, pe care s'a suit Hristos spre a ne rescumpăra pre noi şi spre a triumfa asupra contrarilor! Afurisească-l sfânta fecioară Maria, maica lui Dumnezeu! Afurisească-l sfântul Mihail, păzitorul spiritelor celor sfinte! Afurisească-l îngerii şi arhanghelii, puterile şi potentăţile şi toate

[1] Publicată în revista „Speranţa" dela Arad, an. III [1872], Nr. 4, „organul teologilor români din Arad".

oştile cereşti! Afurisească-l sf. Ioan, Inainte-mergătorul, sfântul Ioan Botezătorul, sfântul Petru, sfântul Pavel, sf. Andrei şi toţi ceilalţi apostoli ai lui Hristos! Afurisească-l şi ceilalţi învăţăcei şi evanghelişti (cari prin cuvânt au învăţat lumea toată) şi sfânta şi minunata oaste a martirilor şi spiritualilor (cari cu sacrificiul sângelui au apărat pe Dumnezeu atotputernicul)! Osândească-l Corurile Virginelor cereşti, cari din amoare către Hristos au urît lumea! Nu-l suferă pământul şi sfintele lucruri ce se află întrânsul. *Osândit să fie acasă şi în tabără*, pe stradă publică şi pe căi laterale, în pădure, în apă şi în biserică! Afurisit să fie în naşterea lui, în moartea lui, în mâncare şi beutură, în postire şi săturare, în liniştea şi în somnul lui, în priveghere şi în umblare, în lucru şi în odihnă, în escrementele (!) şi în sângele lui! Afurisit să fie în toate puterile corpului lui! Afurisit să fie dinlăuntru şi din afară! Afurisit să fie în părul lui! Afurisit în creerii lui! Afurisit în acoperemântul capului şi pe tâmplele lui! Afurisit pe gene şi în ochi! Afurisit pe obraze şi în nări! Afurisit pe dinţi şi măsele! Afurisit în grumazi şi pe buzele lui! Afurisit în umerii şi în pulzurile lui! Afurisit în braţe, mâni şi degete! Afurisit în gură, pept, în inimă! Afurisit să fie în toate maţele trupului lui, în vinele şi arterele lui, în coapse şi genitalii (!), în genunchi, în fluerile picioarele şi unghiile lui! Afurisit să fie în toate îndoieturile şi mădulările, dela cap până la picioare! Să nu aibă sănătate de fel! *Afurisească-l Fiul lui Dumnezeu celui viu în toată splendoarea majestăţii lui!* Ceriul cu toate puterile sale să se unească în contra lui, spre a-l afurisi şi osândi! Amin".

Am reprodus aceste două documente oficiale, şi grăbim să adăogăm, că asemenea „cherem"-uri papale sunt prevăzute şi în noul Codice de Drept al Romei papale — vezi canonul 2257 din „Codex juris canonici" dela 1917. Ele, aşa se vede, se vor mai păstra şi practica şi în viitor, nu numai ca măsură *disciplinară, de excludere* din Biserică, *ci şi ca blăstem* ce însoţeşte excluderea.

Canonul menţionat prevede un anumit ritual, prescris în „Pontificale Romanum".

VI.

BISERICA ROMÂNEASCĂ ŞI CEA GRECEASCĂ IN CHESTIUNE.

După cele expuse în desfăşorarea ce a precedat, aşa credem, va fi la locul său ca să ne oprim pentru a consulta în chestiune şi unele dispoziţii legislative bisericeşti de ale noastre şi ale Bisericii greceşti.

Veacul XVII ne-a dat nouă Românilor trei Pravile sau codici de legiuire bisericească şi civilă: cea dela Govora [1640], cea alui Vasile Lupu din Moldova [1646] şi Pravila lui Matei Basarab din Muntenia [1652]. In nici una din aceste n'am găsit urmă sau vre-o indicaţie, care ar putea lăsa să se presupună existenţa nici a cărţilor de afurisanie din Ardeal, dar nici în sensul practicilor penale — de excludere din Biserică, *însoţite de blăstem* — ale Romei papale.

Anatema sau afurisania, cum este ea înfăţişată mai deaproape în capitolele [glavele] 33—40 ale Pravilei lui Matei Basarab, este un act de jurisdicţie disciplinară, exercitată de episcopul, căruia-i revine dreptul de a reglementa pe fiii săi duhovniceşti — clerici şi mireni — cari se abat dela regulele de credinţă şi de vieţuire ale Bisericii. Dar, repetăm, excluderea de acest fel din rândul credincioşilor nu se vede a fi împreunată cu nici un fel de ritual pentru blăstem. Din contră, după doctrina invocată în Pravilă din rostul unor Sfinţi Părinţi, ca de ex. Sf. Ioan Gură-de-Aur [la glava 34], se impune multă precauţie şi cruţare faţă de păcătoşii, cari cad în prevederile anatemei. [Să nu uităm, că Pravila se ocupă de această chestiune într'o vreme, când se exercita mult mai multă disciplină, decât azi, în Biserica noastră!] Cât despre preoţi, Pravila spune [glava 38], că dânşii n'au voie să afurisească — adecă să scoată din comunitatea religioasă — pe nimenea fără voia arhiereului lor. De

aceea, în glava 38 a Pravilei lui Matei Basarab se cuprinde următorul avertisment:

«*(Caută, o Preote)*. Iară care preot va afurisi pe vre-un creştin fără voia Arhiereului său, acela *va să dea seamă Domnului nostru Iis. Hs. la a doua venire, că ce au despărţit pre creştini de slava lui Dumnezeu*, că afurisania este despărţire de Dumnezeu".

Evident, cărţile de afurisanie din Ardeal, privite în sensul geografic mai larg, nu sunt de natura celorce vin sub oprelişte prin acest capitol al Pravilei târgoviştene. Afurisaniile — mai bine zis: blăstemele ardelene pornesc dela alt motiv, decât cel disciplinar-bisericesc, adecă de a garanta disciplina bisericească; — ele pleacă, cum am mai spus-o, dela ideia justiţiară, de a vădi pe păcătoşii nedescoperiţi, vinovaţi de înstrăinarea bunului material al deaproapelui, şi pe complicii şi tăinuitorii lor.

Cărţile de blăstem, ardelene, aşadar, îşi au un caracter specific propriu, care nu porneşte din nici o legiuire concretă, canonică-bisericească, ci din nevoi de ordin social-moral şi justiţiar din vremuri şi locuri, când n'aveam o legiuire în toată regula, bisericească, a locului.

Să privim, acum chestiunea şi din altă parte, în legătură cu *Biserica Greciei*.

Cel mai bun şi imparţial, poate, dintre toţi apusenii cari s'au ocupat de trecutul Bisericii ortodoxe răsăritene, ducele de Saxonia *Max*, profesor de teologie romano-catolică, într'o remarcabilă lucrare a sa,[1] constituită din prelegerile sale ţinute la universitatea din Freiburg [Elveţia] în 1910, ne dă următoarele informaţii în materie. Sf. Sa, care cunoaşte Orientul şi din călătoriile ce le-a făcut pe acolo, ne aminteşte, că asemenea blăsteme, cari se practicau şi în Apus în evul mediu, pentru a ocroti

---

[1] Max, Herzog zu Sachsen: Das christliche Hellas, Leipzig 1918, pag. 279 sq.

dreptul de proprietate, şi erau trecute şi în Pontificalul Roman, şi-ar avea originea încă în epoca de subjugare din partea Turcilor, şi că au fost practicate în Biserica ort. a Greciei, în veacul XIX chiar, pe urma unor hotărâri de ale Sfântului Sinod de acolo, la adresa făcătorilor de rele nedescoperiţi. Şi cu aceasta am găsit, aşadar, un *sigur punct de întâlnire între practicele dela noi,* necodificate de legiuirea bisericească, şi între actele oficiale ale unui Sfânt Sinod al unei Biserici surori.

Prin urmare, în ideia şi scopul lor, *«afurisaniile» ardelene* cunoscute îşi *primesc o justificare istorică şi morală* — mai bine zis: moralizătoare — *şi rămân la aprecierea autorităţii canonice, să le reglementeze pe înţelesul şi după necesităţile vremurilor noastre.*

„Afurisanii" de acest fel, a rostit Sf. Sinod al Greciei, în veacul trecut, de ex. împotriva unor necunoscuţi, cari incendiaseră o pădure. Tot astfel s'a procedat şi cu prilejul unui furt de arme, ce se săvârşise în Atena, la arsenalul militar. Se procedase astfel, deoarece faptul săvârşit s'a considerat ca un păcat şi împotriva Statului şi a Patriei.

Dar în România noastră — cea bântuită de atâtea fărădelegi săvârşite împotriva bunului privat şi, mai ales, a celui public — *ce teren larg se oferă Sfântului nostru Sinod să acţioneze,* pentru stângenirea atâtor jafuri şi prădăciuni în bunul public! O, numai de ar învia Dumnezeu aceasta conştiinţă şi îndrăzneală, de a acţiona, şi în sufletele membrilor Sfântului nostru Sinod!

Iată, de pildă, încheierea unei hotărâri a Sfântului Sinod din Grecia, adusă împotriva criminalilor anonimi şi cuprinsă la pag. 425 a Colecţiunei de hotărâri sinodale greceşti:

„...Aceia dintre voi, cari în mod intenţionat, sau din desconsiderare, sau pentru câştig, sau spre paguba şi spre stricarea altora nu daţi ascultare acestor părinteşti şi mântuitoare admoniţii şi sfaturi ale Sinodului şi rămân pe lângă propusul lor în-

dărătnic, şi toţi aceia, cari săvârşesc asemenea lucru impios şi urât lui Dumuezeu, precum şi aceia, cari îi cunosc pe făcătorii de rele, sau au aflat despre dânşii dela alţii şi nu-i denunţă, sau, neavând frică de Dumnezeu, pentru frică ori pentru prietenie ori pentru poftă de câştig nu mărturisesc adevărul dupăcum se cuvine, — *unii ca aceştia, oricine ar fi dânşii, se excomunică,* ca şi călcători de lege şi făcători de rele, cari aduc stricăciune societăţii, dimpreună cu aceia cari nu îi descopăr. Să fie blăstemaţi, să nu primească iertare şi să nu poată fi deslegaţi nici după moarte. Stâncile şi ferul să se topească, ei însă nu. Să suspine şi să tremure pe pământ, ca şi Cain. Pământul să se desfacă şi să-i înghiţă, ca pe Datan şi Aviron. Să moştenească ei lepra lui Ghiezi, şi partea lor să fie cu Iuda vânzătorul. Îngerul Domnului să-i prigonească cu sabie de foc. Mânia lui Dumnezeu să apese d'apururi deasupra capetelor lor, şi în îndeletnicirile lor să nu facă nici un pas înainte. Lucrurile lor să fie spre stricare (surpare), locuinţele lor să ajungă pustii şi nici unul să nu mai locuiască în ele. Să fie peste ei blăstemele tuturor sfinţilor şi de Dumnezeu purtătorilor Părinţi ai Bisericii".

Evident, cărţile de „afurisanie" româneşti din Ardeal se deosebesc *în stilizare* de textul din Biserica grecească; dar amândouă au comună *tendinţa fundamentală* de a veni în sprijinul justiţiei şi a moralizării poporului. Prin urmare, textele ardelene, pe lângă justificarea lor istorică, mai primesc o notă de bine, prin apropierea lor în scop, de hotărârile sinodale ale unei Biserici surori.

Şi-atunci, cu drept cuvânt ne putem întreba: *Ce atitudine să observe autoritatea noastră bisericească*, de acum înainte, *faţă de cărţile noastre de blăstem?* Şi, ca întregire, vine dela sine şi următoarea întrebare: Imprejurările atât de tulburi ale vieţii poporului nostru, care şi-a păstrat încă respectul şi frica de cele sfinte, nu ar cere, oare, *ca şi Sfântul nostru Sinod să caute chipuri de hotărâri*, prin care să presioneze asupra societăţii noastre?

Eu, o mărturisesc, cred mult în corectitudinea și eficacitatea unor asemenea măsuri, la cari m'am gândit dela începutul scrierii acestui studiu.

Dar, se 'nțelege dela sine, că *adaptarea ideii disciplinare și justițiare* — ce trece ca un fir roşu prin „cărţile de afurisanie" despre cari am tratat — *la împrejurările și necesitățile vieții noastre de azi*, ar cădea în sfera altor studii. Aceste studii ar trebui să plece dela legiuirile canonice și bisericeşti de mai apoi, cari reglementau viaţa individuală şi socială a creştinilor noştri, şi *să se oprească, oblu, la întrebarea: Dacă nu cumva e vremea supremă, pentruca Sf. noastră Biserică să iasă pe teren, ca odinioară cea din Grecia, împotriva marilor păcătoși notorici și împotriva desfrâului, care ne mistuie și primejduește societatea și neamul?*

Dr. GH. CIUHANDU.

O CARTE CIUDATĂ.

Deunăzi, un student colportor, care spunea că e trimisul Centrului Cultural Studenţesc „Viitorul Ţării", al cărui Preşedinte de onoare este dl N. Iorga, mi-a vândut cartea *Mai multă logică în viaţă* de *I. D. Protopopescu.*[1]

Autorul cărţii nu-şi indică profesiunea. Probabil presupune că lumea e datoare să-l cunoască. Titlul sugestiv al cărţii ademeneşte pe orice cititor. Judecând după notiţa sublineară din pag. 285, „această lucrare a fost scrisă în 1909" şi a ajuns în 1928 la a III-a ediţie.

Am citit cu atenţiune această carte. Voiam să cunosc nu numai lucruri nouă, ci şi să ştiu dacă autorul este: student, profesor universitar, pedagog, medic etc.

Cartea are 2 părţi. In partea întâia se tratează subiecte destul de interesante ca: Scopul vieţii, fericirea, viaţa fizică, alimentaţia, alcoolism etc. Dacă autorul se mărginea la acestea, aş fi presupus că este vre-un medic, care voind să fie original, combate cu dese repeţiri civilizaţia actuală şi accentuează mereu banalităţi ce se află în toate cărţile de bucătărie vegetariană, precum şi la autorii diferitelor sisteme de educaţie fizică. Citind partea întâi mi-am zis: Iată lucruri cunoscute. Totuş verva autorului mi-a plăcut şi am citit cu plăcere această înseilare de idei a medicului [presupuneam eu] autor.

[1] Ediţia III, revăzută, 1928. Oficiul de librărie universitară. Bucureşti, strada Doamnei Nr. 1.

Situaţia însă se schimbă în partea a doua a cărţii. Aci autorul nu mai apare ca medic [?] şi are pretenţii de pedagog, estetician, sociolog etc. Adică un fel de Pico de Mirandola, subtil causeur „de omni re scibili et quibusdam aliis". De aceea creionul şi semnele de întrebare au mult de lucru în partea II, unde logica cititorului atent se izbeşte mereu de ciudăţenii.

Noi vom reproduce aci câteva din specimenele autorului, debitate la adresa religiei.

„Tot Testamentul Vechiu, care ocupă un loc aşa de important în educaţiunea copiilor, nu este în fond decât un complex nelogic de basme, care mai curând întunecă inteligenţa decât o luminează. Copilul se învaţă din frageda tinereţe să creadă într'o mulţime de lucruri nereale, precum sunt toate minunile cuprinse în Biblie".

„Vechiul Testament, dela început, dela legenda lui Adam, până la sfârşit, nu e decât o compilare de nonsensuri. Invăţarea acestor lucruri nu contribue întru nimic la desvoltarea sentimentului religios şi moral, ci mai curând la obicinuirea copiilor de a crede în lucruri neraţionale şi în superstiţii. Nu căutăm a combate religia, deoarece ea e necesară multor [?] persoane, însă credem că ea trebue să fie predată elevilor mai târziu [?] şi într'o formă cât se poate mai curată de basme şi superstiţii [?]".

„Nu prea devine nimeni moral de frica lui Dumnezeu sau în vederea unei răsplate pe lumea cealaltă. Moralitatea şi imoralitatea se reduc în fond la o chestiune de obicei".

„Argumentul că religia e necesară a fi predată copiilor, deoarece ea îi poate face mai morali, cade dela sine, deoarece nu cu basme se poate desvolta simţul moral la un copil".

„Religia... s'ar putea studia comparativ cu toate religiile mai însemnate ale omenirii. Dacă elevul are un temperament religios, va putea să-şi aleagă

religia care îi convine mai bine, fără ca pentru aceasta, să fie nevoit să-şi încarce memoria cu o mulţime de basme şi să-şi pervertească modul de a judeca".

„Religiunea, în partea ei constructivă, şi-a avut rosturile ei în timpurile când societăţile omeneşti nu erau organizate. Religia a fost cea care a fixat raporturile sociale între oameni. Azi însă, când societăţile sunt organizate pe o bază mai ştiinţifică, religiunea rămâne o chestiune de sentiment pentru cei cari sunt predispuşi prin natura lor la această manifestare sentimentală". [Din pag. 211—214].

După autor, religia e chestiune de sentiment şi din cele 3 forme în cari se manifestă sentimentul [iubire, artă, religie] ea ocupă locul din urmă.

Cităm alte specimene:

„A treia manifestaţiune a sentimentului, e acea care se prezintă sub forma religioasă. Această formă a sentimentului a apărut foarte târziu [?], şi nu e generală, nemanifestându-se la toţi oamenii. Deşi n'avem mijloace să ne convingem despre aceasta, dar credem că acest sentiment nu se manifestează la animale".

„Tot acest sentiment [religios] împedică pe mulţi oameni de a judeca chiar azi într'un mod independent. Lucrul acesta se poate vedea în faptul că oamenii religioşi se feresc de a discuta şi de a se convinge prin ei înşişi de anumite aşa zise adevăruri numite dogme, pe care le primesc drept adevăruri, fără să le mai supue nici unui control".

„Cât timp inteligenţa omului a fost puţin desvoltată, sentimentul religios a avut o mare putere asupra ei, forţând-o să se supue la un anumit mod de judecare. Cu progresul ştiinţelor şi cu desvoltarea obiectivităţii în modul de a judeca, inteligenţa a început să se emancipeze de influenţa sentimentului religios. Tendinţa aceasta de a separa sentimentul religios de intelect, merge făcând mari progrese şi cu timpul Biserica o să fie redusă la rolul

ei pur religios, îndepărtată fiind cu totul dela viaţa socială".

„Sentimentul religios nu e foarte desvoltat la toţi oamenii, la mulţi acest sentiment nemanifestându-se de loc".

„Cu desvoltarea sentimentului naţional, cel religios a fost oarecum slăbit, nemai fiind singur a se exercita asupra sufletului. Statul laic a căutat să îndepărteze Biserica dela viaţa politică şi socială dar n'a isbutit decât încetul cu încetul şi numai acolo unde educaţiunea a făcut destule progrese pentru a emancipa intelectul de sub influenţa sentimentului religios".

„Sentimentul religios are defectul de a exercita o mare influenţă asupra intelectului, împedecându-l în libertatea lui şi îngreuindu-i prin urmare desvoltarea".

„Cu aplicarea unei adevărate [?] educaţiuni care să desvolte în mod paralel atât voinţa, cât şi inteligenţa omului, o viaţă morală va fi un lucru relativ uşor, iar constrângerea internă şi-o va putea produce ori şi ce om în urma unei judecăţi logice".

„Religiunea, şi prin urmare şi sentimentul religios, sunt nişte manifestaţiuni trecătoare ale sufletului uman. Acest sentiment a apărut târziu [?] şi nu în mod general, [la mulţi oameni nemanifestându-se de loc], şi va dispărea când inteligenţa va fi destul de desvoltată spre a-l înăbuşi. El n'are permanenţa celorlalte două manifestări sentimentale, iubirea şi plăcerea artistică, care au să evolueze, de sigur, paralel cu fiinţa umană, dar care n'au să dispară. Prin faptul că sentimentul religios nu e general, precum şi prin faptul că el împinge la unele stări psihice morbide, precum e fanatismul, s'ar putea considera acest sentiment mai curând ca rezultatul unui desechilibru organic [?], ca un fel de manifestaţie bolnăvicioasă. In ori şi ce caz, pentru oamenii normali, cu o inteligenţă vie şi cu o voinţă sănătoasă, având cunoştinţe exacte [ştiinţifice] despre

lumea materială şi despre cea socială, sentimentul religios şi religia nu le mai pot fi de nici un folos, ba chiar ar putea să le păgubească. Aşa dar, când în urma unei concepţii mai reale şi mai sănătoase despre viaţă, oamenii... vor căuta să perfecţioneze atât fizicul cât şi intelectul lor, atunci sentimentul religios, cât şi practicele religioase, vor dispărea dela sine, ca ceva inutil dacă nu chiar vătămător. In starea însă actuală a omenirei, în care o mulţime de forţe se prăpădesc inutil, sentimentul religios mai e necesar pentru a obliga pe om să se supună de frică la morala individuală şi la cea socială, şi să menţină sau să încetineze întru câtva degenerescenţa omenirei, prin deslănţuirea patimelor atât fizice cât şi intelectuale". [Din pag. 235—242].

„Ce-i foloseşte omului civilizat din zilele noastre, că are o inteligenţă şi un sentiment foarte desvoltat, cât timp viaţa lui e slabă şi fizicul său degenerat? El e o fiinţă desechilibrată, şi aceasta o simte, manifestând-o în toate zilele prin nemulţumirea lui şi pesimismul său care-l duc adesea la sinucidere. Viaţa i se pare grea, pentrucă a complicat-o foarte mult şi pentrucă slaba lui energie nu mai e suficientă pentru ca să o suporte. A trebuit să-şi creeze religia, cu promisiunile ei de o viaţă mai bună, pentru ca prin speranţă să înlocuiască golul lăsat de energia lui slăbită şi pentru ca să poată suporta viaţa, pe care o consideră de atâtea ori ca o povară".

„Sentimentul, am văzut că se manifestă şi sub o formă religioasă, însă noi am considerat această formă ca ceva morbid, care poate împedeca sau chiar devia în rău evoluţia individului. Sentimentul religios are apucături monopolizatoare, căutând să acapareze toată fiinţa umană. Voinţă, inteligenţă etc., pot fi supuse de sentimentul religios şi împedecate de a se desvolta în libertate. Sentimentul artistic n'are apucăturile acestea acaparatoare şi tiranice, astfel că el nu împiedecă desvoltarea celorlalte

două elemente constitutive ale sufletului, inteligenţa şi voinţa. De aceea o civilizaţie cu adevărat bună va fi aceea care va împedeca sentimentul de a lua calea religioasă, menţinându-l pe calea manifestaţiunilor artistice". [Din pag. 318—323].

Ne oprim aici cu citatele despre Religie şi Biserică. Notăm că autorul dispreţueşte la fel toate religiile, iar pentru creştinism în special are numai cuvinte de ocară, fiindcă Hristos a emancipat femeea. „Biserica creştină a căutat să se sprijine pe lumea femenină pentru a putea birui mai uşor păgânismul, şi a fost astfel nevoită să acorde oarecare drepturi sociale şi femeilor". [Pag. 283].

Autorul este un pretenţios om de „ştiinţă pozitivă", un înfocat adept al concepţiei materialiste, după care „cugetarea nefiind decât rezultatul unei funcţiuni organice" iar „sufletul nu e decât un produs al trupului şi anume o funcţiune a sistemului nervos. Sunt false doctrinele, fie ele religioase sau filozofice, care admit separaţiunea între suflet şi trup". [Pag. 193—4].

Avem deci icoana completă a autorului şi a înălţimii lui de gândire. In faţa mândriei lui apodictice ne vin în minte cuvintele genialului, dar modestului Goethe: „Existenţa împărţită cu raţiunea omenească, nu se împarte exact, ci mai rămâne un rest. Aşadar îi rămâne religiei sarcina de a tălmăci sensul lucrurilor, nu cu idei pentru raţiune, ci cu simboluri sfinte pentru suflet. Cea mai mare fericire a omului, care cugetă, este a cerceta ceeace se poate şi a venera cu seninătate ceeace nu se poate cerceta".

Nu ne-am fi ocupat atât de pe larg de această ciudată carte şi cu atât mai puţin de pretenţiosul ei autor, dacă cartea n'ar purta stampila Centrului Studenţesc „Viitorul Ţării" patronat de dl N. Iorga şi n'ar fi colportată de studenţi. Libertatea absolută a tiparului face posibilă răspândirea tuturor ereziilor şi pe teren ştiinţific. Intrebarea ce ni-am pus-o

este: Oare studenţimea universitară, de care Biserica leagă nădejdile zilei de mâine, şi care pe steagul său a scris cuvintele: Hristos, Rege, Naţiune, se lasă condusă în direcţia concepţiei autorului, care — se zice — ar fi profesor universitar? Atunci să ne deşteptăm şi să cunoaştem prăpastia ce i se pregăteşte acestui tineret.

In privinţa autorului avem un sfat: Dacă e bine intenţionat, să recurgă şi la modestele lumini ale profesorului de Apologetică dela cea mai apropiată facultate de teologie, şi nu va putea decât să profite.

ANDREI CRIŞANUL
Arhiereu, vicar episcopesc.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Hrisostom Papadopulos, arhiepiscopul Atenei şi al întregei Elade: PRIMATUL EPISCOPULUI ROMEI studiu istoric şi critic (în l. greacă). Atena 1930. XVI + 340 pg.

Propaganda catolică devenise în ultimii ani tot mai îndrăzneaţă printre Greci, servindu-se de fiica papei cea vopsită ortodox, de Uniaţie şi de creşterea în spirit catolic a vlăstarelor autohtone, la şcoalele străine înfipte de biserica apuseană în mijlocul populaţiei greceşti.

Episcopul unit G. Halavadzi îndreptase de vre-o doi ani câteva epistole împotriva Bisericii ortodoxe şi printr'o lucrătură meschină îşi însuşise fără ştiinţa şi fără învoirea celor vizaţi jurisdicţia religioasă a coloniei greceşti din Lyon.

Pe de altă parte şcoalele străine îşi urmăreau până acolo convertirea copiilor greci, că-i trimiteau după absolvenţă la Roma „pentru complectarea studiilor", abuzând de sărăcia lor (*'Εκκλησία*, 5 Iulie 1930, pag. 221).

Noroc numai că nu peste tot îşi găseşte iscusinţa şi îndrăzneala catolică oamenii. Grecii sunt oameni cari preţuesc serios bunurile religioase şi-şi lasă toate lucrurile la o parte şi sar în ajutorul moştenirii strămoşeşti, când o văd primejduită.

Scrisorile lui Halavadzi şi-au primit răspunsul prompt în tot atâtea scrisori ale arhipăstorului turmei ortodoxe din Grecia, Hr. Papadopulos. (Ele au fost publicate în traducerea dlui Teodor Popescu şi la noi în Biserica Ortodoxă şi Telegraful Român în acest an). Dar zelosul ierarh nu s'a mulţumit numai cu atât, ci a supus unei cercetări mai ample temelia schismei papale şi prilejul tuturor neajunsurilor ce ni le aduce pe cap Biserica papei de-o mie de ani încoace: ambiţia episcopului din Roma, de-a fi mai mult decât episcop, de-a fi căpetenia de drept divin a tuturor episcopilor. Inalt Prea Sfinţitul ierarh este istoric de specialitate, şi încă un istoric foarte erudit. Chestiunea tratată, întâlnind-o la toate răspântiile în studiile sale, nu-l va fi costat prea multă străduinţă alcătuirea monografiei acesteia, publicată la început ca articole în revista *Anaplosis*. Familiaritatea cu materia şi intenţia de-a scrie o carte la îndemâna cât mai multora îl va fi făcut de sigur să nu o încarce

cu o prea grea armătură bibliografică, cu o prea minuţioasă consolidare a fiecărei etape prin considerarea tuturor obiecţiunilor cunoscute sau eventuale.

Chestiunea este studiată după planul obişnuit şi unic posibil în istorie. Se începe cu cercetarea întrebării dacă Petru a fost primul episcop şi apoi se consultă şi interpretează mărturiile şi conştiinţa fiecărui timp pe rând privitor la chestiunea dacă a fost episcopul Romei sau nu recunoscut căpetenie de drept divn a întregei Biserici.

Rezultatul studiului este cel la care au ajuns toţi cercetătorii nepărtinitori: Episcopul Romei n'a avut până la schismă decât un primat de onoare, după expresia clasică a sinoadelor ecumenice. Atât i-a fost recunoscut de Biserică. Iar când a ţinut cu orice preţ să-şi impună primatul jurisdicţional s'a produs schisma.

Importantă este cartea şi pentrucă urmăreşte chestiunea până azi prin capitolele dela sfârşit: Primatul, piedeca principală a unirii şi complecta desfiinţare a primatului prin infailibilitate.

In legătură cu această carte şi în bună parte ca efecte ale ei ţin să semnalez alte câteva întâmplări înrudite din Biserica grecească de azi.

Reacţiunea ortodoxă împotriva propagandei catolice odată pornită, azi se continuă năvalnic. Coloanele revistei oficiale a Bisericii greceşti „Ἐκκλησία" sunt martore. Episcopul Gherman al Thyatirelor publică în aceste coloane un studiu mai lung intitulat: Ce este Uniaţia? Se arată în acest studiu o seamă de mijloace josnice folosite de Uniţi în propagandă şi mai ales pe cel remarcat întâi de mitropolitul Hr. Papadopulos, al acomodării externe, aşa că „unii ortodocşi fiind amăgiţi şi crezând că e vorba de clerici ortodocşi se duc la ei să se mărturisească, să se împărtăşească şi să-şi boteze copiii de către preoţi uniţi, cari afirmă că sunt ortodocşi". (Ἐκκλ 1930, 6 Sept. pg. 298).

Mitropolitul Papadopulos a dat o circulară către preoţii săi să vegheze cu toată atenţiunea la propaganda unită, iar ministrul Mihalacopulos a chemat la sine pe episcopul catolic, avertizându-l să pună capăt scandalului prozelitistic.

Ceeace este însă mai grăitor, e circulara adresată preoţilor uniţi, cu Nr. 55247 de Ministeriul Instrucţiunii şi Cultelor din 10 Sept. 1930, prin care le pune în vedere că Art. 1 din Constituţie opreşte prozelitismul şi, având în vedere că ei se servesc la aceasta de îmbrăcămintea lor identică cu a ortodocşilor, le porunceşte s'o schimbe astfel, ca să se distingă precis de îmbrăcămintea preoţilor ortodocşi. Ordonanţa este justificată cu faptul că preoţimea ortodoxă este un corp constituit cu o uniformă proprie dinainte de-a apărea uniţii şi statul are datoria

să apere ca uniforma corporaţiilor constituite să nu fie imitată de cei cari nu fac parte din ele.

Câteva zile după aceasta Ministerul Instrucţiunii şi Cultelor a dat o altă ordonanţă prin care se interzice copiilor autohtonilor frecventarea şcoalelor streine înainte de absolvirea şcoalelor primare ale statului. (Ἐκκλ 13 Sept. 1930, pg. 300—302).

Iată o verificare a cunoscutei afirmaţii, că Grecii consideră credinţa ortodoxă ca un bun naţional şi că de aceea Biserica şi statul procedează în deplin acord când această credinţă trebue apărată.

Dr. D. STĂNILOAE.

*

Silviu Dragomir: ISTORIA DESROBIRII A ROMÂNILOR DIN ARDEAL ÎN SECOLUL AL XVIII. Vol. II. Cu 75 documente anexate. Sibiu, 1930. Editura Tipografiei Arhidiecezane. Pag. 440. Lei 400·—.

Unirea religioasă a unei părţi a Românilor din Ardeal cu Roma este un fapt politic. El s'a realizat pe urma politicei catolicizante a Habsburgilor cari operau cu deviza „divide et impera" şi cu mijloacele caracteristice propagandei papistaşe peste tot: momeli, foc şi sabie.

Nu e de mirare, că unaţia a stârnit cele mai înverşunate lupte de rezistenţă din partea Românilor, împotriva celorce voiau să le răpească legea strămoşească şi să le impună o altă lege, străină şi păgubitoare unităţii sufleteşti a neamului.

Această luptă uriaşe de rezistenţă a ortodoxiei împotriva catolicismului agresiv, desfăşurată în Ardeal în veacul al XVIII, o expune documentat şi cuceritor eruditul profesor universitar şi membru al Academiei Române, dl Silviu Dragomir, în monumentala sa lucrare (2 volume) cu titlul din fruntea acestor rânduri. Primul volum a apărut în 1920. Al doilea iese tocmai la 10 ani. Opera are o dublă semnificaţie. Ea are în rândul întâi semnificaţia şi importanţa oricărei cercetări istorice. Lucrarea dlui S. Dragomir este însă şi de o actualitate deosebită. Ea ne îmbie un excepţional de preţios material istoric în lupta ce-o ducem pentru aşezarea Bisericii noastre în toate drepturile sale fireşti.

Generaţia nouă va învăţa din opera dlui Dragomir să-şi aprecieze trecutul în vrednicia lui adevărată; se va inspira din eroismul fără seamăn al înaintaşilor noştri din veacul al XVIII-lea şi se va înarma în felul acesta cu necesarele arme duhovniceşti pentru lupta ce trebue s'o ducem până la izbânda integrală a ortodoxiei în România nouă.

„Istoria" dlui S. Dragomir se desfăşoară în cadrele celei mai stricte obiectivităţi ştienţifice. Nu e zidită pe temelia sensibilităţii istoricului — şi vai, cât de emoţionante sunt faptele povestite în această „istorie" ! — ci pe temeiul documentelor reale.

Totuşi nu e mai puţin adevărat, că în rodul ostenelilor ştienţifice ale dlui S. Dragomir noi vedem — cu tot dreptul — şi un strălucit omagiu adus nesfârşitului şir de mucenici ai sfintei noastre Biserici — la 10 ani de unire. Oricum am judeca-o, „Istoria desrobirii religioase a Românilor din Ardeal" este, incontestabil, cea mai valoroasă lucrare de istorie bisericească apărută dela răsboiu încoace.

Suntem siguri, că ea va alcătui catehismul istoric al preoţimii noastre şi al oricărui ortodox luminat din cuprinsul patriei întregite. Pentrucare pricină am scris, mai ales, aceste rânduri, promiţând că vom reveni mai pe larg asupra cărţii trimise de dl S. Dragomir la propoveduire în mijlocul neamului. N. C.

*

Teodor P. Păcescu: FOTOGRAFII ORTODOXE. Bucureşti. Edit. Nouei Reviste Bisericeşti. 1930. Pag. 80. Lei 40.

Iată o carte originală. Prin subiect şi prin felul în care e scrisă — deopotrivă. Ea cuprinde portretele duhovniceşti ale unor personalităţi proeminente din viaţa noastră bisericească. Proeminente prin smerenia lor, prin ambiţia lor, prin situaţia lor, prin învăţătura lor, prin ifosele lor — şi aşa mai departe.

Unele din aceste portrete au apărut în Noua Revistă Bisericească de sub direcţia şi redacţia aproape esclusivă a autorului „Fotografiilor ortodoxe". Altele însă sunt înedite. Şi iarăşi altele sunt menite să înlocuiască fotografii mai vechi, publicate în amintita revistă.

De fapt nu avem de-a face cu un album de fotografii. Ci cu unul de portrete schiţate. Schiţate însă cu atâta măestrie şi talent, încât din cele câteva linii caracteristice ale artistului (nu fotografului) privitorul (cititorul) îşi poate integra în chip admirabil fizionomia sufletească a modelului. Autorul nu operează cu amănunte. Ci cu linii caracteristice, fundamental de caracteristice. Tocmai această împrejurare îi împrumută scrisului său o deosebită vioiciune şi originalitate.

E, de bună seamă, ceeace a scris mai frumos şi mai sintetic dl T. P. Păcescu. Sincere felicitări. N. C.

*

Toma Gherasimescu, CREAŢIA UNIVERSULUI, din punct de vedere filozofic, ştiinţific şi biblic. Volumul I, partea II-a. 1. Teoriile moniste, mecaniste şi evoluţioniste: 2. concluzia părţii filozofice. Pag. 52. Roman, Lei 15.

In numărul pe Ianuarie—Februarie al revistei noastre am spus că nu se poate trage concluzia părţii filozofice deoarece se aşteaptă publicarea părţii a doua din studiul pe care autorul îl anunţă. Suntem veseli de apariţia acestei părţi, care cuprinde: Energetismul. Materia şi energia. Mecanism şi Teologie. Ipoteza generaţiunii spontanee. Evoluţionismul. Diferite teorii

asupra transformării speciilor. Ipoteza descendenței omului din maimuță. Valoarea teoriilor evoluționiste în timpul nostru. Evoluționismul și știința. Atitudinea oamenilor de știință față de teoriile evoluționiste. Cum se comportă evoluționismul față de scopuri și față de progres? Evoluționism și teism.

Dela un capăt la celalt se discută cu multă pricepere principalele afirmații ale monistului Haeckel și ale adepților săi:

1. Materia și energia sunt eterne. O creație supranaturală a universului e exclusă.

2. Materia a produs viața dela sine fără vre-o intervenție supranaturală.

3. Primii oameni s'au născut dintr'o specie superioară de maimuțe.

Ajutat de-o judecată limpede și cu sprijinire pe diferiți autori cu renume, profesorul Gherasimescu să răsboește cu toate sistemele filozofice eronate și ajunge la concluzia, că

„Teismul[1] *e soluția cea mai fericită pe care o dă filozofia problemei universului și originii lui, el răspunde în mod clar, limpede și logic la întrebarea de unde vine universul și toate cele ce-l populează, afirmând existența unei Ființe atotputernice, deosebite de el, care l-a creat din nimic și-l conduce spre zările infinite ale înțelepciunii Sale, spre Binele și Fericirea absolută“.*

Expunerea plină de amănunte prețioase face cinste scrisului teologic, iar cartea se recomandă cu toată căldura spre citire, tuturor iubitorilor de adevăr. Prof. N. NEAGA

[1] Teismul este acel sistem filozofic, care sustine credința în existența unui Dumnezeu, care conduce lumea după libera sa voință.

CRONICĂ.

EXTERNĂ

CONFERENŢA TEOLOGICĂ OST-VEST-EUROPEANĂ. *Sâmbătă*, în 6 Septemvrie, la ora 16 ne-am întrunit cu toţii în sala senatului academic al Universităţii din Bern. Conferenţa a fost deschisă în mod solemn de însuş preşedintele comisiunei teologilor de pe lângă Consiliul ecumenic pentru creştinismul practic, profesorul *Adolf Deissmann*, de prezent rector al Universităţii din Berlin.

La conferenţă participă, din partea bisericii catolice-vechi episcopul şi profesorul universitar Dr. Adolf *Küry* din Bern şi profesorul dela Universitatea din Bern *Ernst Gaugler*. Din partea bisericii protestante-reformate din Elveţia participă profesorul *Wilhelm Michaelis* dela Universitatea din Bern. Din partea bisericii protestante-luterane din Germania participă prof. *Martin Dibelius* dela Universitatea din Heidelberg, vicepreşedintele comisiunii teologilor, profesorul *Theodor Odenwald* dela Universitatea din Heidelberg şi prof. *Karl Ludwig Schmidt* dela Universitatea din Bonn (până acum la Basel).

Din partea bisericii protestante din Franţa a sosit la conferenţă profesorul *Henri Clavier*, dela Facultatea liberă protestantă din Montpellier. Din partea bisericii anglicane profesorul *Wilbert F. Howard* dela Handworth College din Birmingham (Anglia) şi Principal *H. Leonhard Pass* dela Chichester Theological College. Din partea bisericii suedeze a sosit pastorul *Hermann Neander* din Estuna Iar din partea bisericii ortodoxe au venit, ca să participe la lucrările acestei conferenţe profesorii universitari: *Panaghiotis Bratsiotis* din Atena, *Stephan Zankow* din Sofia, *Demetriu Stefanovici* din Belgrad, *Sergius Bulgakoff* dela institutul teologic rusesc din Paris, *Nicolae Arseniew* dela Könisberg şi *Dr. Vasile Gheorghiu* din partea Facultăţii de Teologie din Cernăuţi şi a Arhidiecezei Bucovinei.

La şedinţa de deschidere participă ca oaspe şi Arhiepiscopul *Nathan Söderblom* din Upsala. Preşedintele *Deissmann* salută pe membrii conferenţei sosiţi de pretutindeni şi pe oaspeţii, cari asistă şi arată importanţa şi scopul, pe care îl are mişcarea mondială pentru unirea bisericilor şi în special conferinţele teologilor, mai ales în zilele noastre, când viaţa creştină a ajuns la

o grea răspântie în urma mentalităţii înstrăinate de Dumnezeu a lumii postbelice.

Amintindu-se de prima conferenţă a teologilor, care s'a ţinut în anul trecut (1929) în Novi Sad (Iugoslavia), se expediază din partea conferenţei o telegramă de salutare P. Sf. Sale Episcopului din Novi-Sad *Dr. Irineu Ciric*, sub al cărui prezidiu s'a ţinut prima conferinţă a teologilor.

Imediat după acestea se trece la lucrările conferinţei.

Ca subiect al discuţiunilor s'a fixat din vreme, după cum am spus mai sus, epistola către Efeseni. In legătură cu această epistolă se discută cele mai importante chestiuni ale bisericii.

Luând presidiul episcopul *Adolf Küry*, prof. *Michaelis* îşi ceteşte raportul său asupra particularităţilor epistolei către Efeseni, atingând şi chestiunea autenticităţii acestei epistole, despre care zice, că nu este convins. In discuţiunea, care urmează, unii sunt pentru autenticitatea acestei epistole şi o apără, alţii rămân sceptici.

In seara aceleiaşi zile, ora 20 are loc în sala mare a primăriei o adunare religioasă, la care participă autorităţile din Bern şi multă lume, care poartă interes chestiunilor religioase. *Profesorul Deissmann* deschide adunarea cu o cuvântare scurtă, dar bine simţită. Profesorul *Arseniew* vorbeşte „despre mişcarea ecumenică de unire a bisericilor şi biserica rusă", iar prof. *Bulgakoff* „despre biserica rusă şi caracterul mistic al poporului rus". Arhiepiscopul *Söderblom* încheie seria cuvântărilor, arătând importanţa conferenţei teologilor, care s'a deschis azi în Bern, în concertul mişcărilor mari mondiale pentru unirea bisericilor mai ales în timpurile de azi de criză generală sufletească.

In Dumineca de 7 Septemvrie, care urmează, conferenţiarii iau parte mai întâiu la liturgia pontificală, celebrată de însuşi episcopul *Küry*, asistat de 2 membri ai clerului său, în biserica catedrală veche-catolică de lângă palatul municipal.

El însuşi ţine predica festivă, informând pe credincioşii săi despre importanţa conferenţei teologilor, care se ţine de astă dată în Bern.

Imediat după serviciul divin urmează *o excursiune* cu automobilele în cantonul *Selethurn şi Olten*. Excursiunea este aranjată de către Consiliul sinodal al bisericii vechi-catolice din Bern Se vizitează bisericile vechi-catolice din Grenchen, Solothurn, Tullecken, Schloss Altenstein, Nauenstein, Schillenwert, Drimmbach şi Olten. Prânzul se serveşte în Salathurn. In Olten asistăm cu toţii la serviciul divin de seara (vesperă) şi apoi luăm cina. După cină plecăm îndărăt spre Bern, unde ajungem târziu seara.

Luni dimineaţa, la ora 9, întrunindu-ne din nou în sala senatului universitar, îşi cetesc mai întâiu prof. *Gheorghiu* şi apoi prof. *Gaugler* raportul despre planul de mântuire şi reali-

zarea acestuia în legătură cu cele spuse în epistola către Efeseni 1, 3, 2, 10.

In discuţia, care se încinge se relevează, că biserica apare preexistentă, întrucât este vorba despre hotărârea luată de Dumnezeu de a ne chiema la timpul său la mântuire, şi despre o biserică văzută care a luat fiinţă în timpul istoric. Caracterul bisericii din urmă este obiectiv. Dar s'a şi relevat, că platonismul în biserică, pe care-l preconizează alţii, prezintă un mare pericol în biserică.

Cu raportul asupra chestiunii: Hristos şi biserica în legătură cu Efeseni 5, 25—32, a fost însărcinat prof. Glubokowsky. Dar de vreme ce acesta n'a putut veni la Bern, dânsul a rugat pe prof. *Stefan Zankoff,* ca să aducă raportul său la cunoştinţa membrilor conferenţii.

Despre acelaş subiect tratează şi prof. *Howard.*

Marţi, dimineaţa la ora 9, îşi citeşte şi prof. *Schmidt* raportul său asupra subiectului: Hristos şi biserica în legătură cu Efeseni 5, 25—32, relevând, că asemănarea care se face între legătura căsătorială şi între Hristos şi biserica sa, este o notă specifică a epistolei către Efeseni. Discuţia se încinge asupra chestiunilor, dacă epistola noastră cuprinde idei dintr'o lume străină, necunoscută nouă (gnostică), sau din lumea evraică-greacă.

Stefanovic îşi citeşte raportul său despre unitatea comunităţii creştine în legătură cu Efeseni 2, 11—12. Dânsul relevează, că după dorinţa apostolului are să se desfiinţeze deosebirea de până atunci dintre păgâno- şi iudeo-creştini şi toţi au să formeze o unică biserică creştină.

Pentru *Marţi,* după masă, Consiliul sinodal al bisericii evangelice reformate al Cantonului Bern a aranjat o frumoasă *excursiune pe lacul Thun.*

Din Bern am plecat mai întâiu cu trenul până la gara Thun, iar de aici cu un vapor, rezervat numai pentru membrii conferenţei, am plecat mai întâiu până la localitatea *Spiez,* unde am vizitat vechiul castel şi biserica de aici, care este una dintre cele mai vechi biserici din ţară, având o vechime de peste 1000 de ani. De aici traversând lacul în direcţiunea nordică am debarcat în localitatea *Merligen,* unde ne-a salutat preşedintele consiliului sinodal al bisericii evangelice-reformate şi ni s'a servit şi o gustare. La ora 19 ne-am imbarcat din nou şi am plecat până la Thun şi de aici cu trenul înapoi la Bern.

Miercuri, la 10 Septemvrie, dimineaţa, raportează *Principal Pass* asupra apostolului păgânilor în legătură cu cele scrise în Efeseni 3, 1—21. Raportul a fost făcut în limba engleză. El relevează, că biserica este ceeace sfinţeşte pe om şi uneşte pe toţi sub un unic cap, care este Hristos.

Miercuri, după masă, raportează *Bratsiotis* despre diregătoria bisericească, expresie a unităţii, în legătură cu Efeseni 4, 1—16. Raportul accentuează, că biserica este trupul lui Hristos, este văzută, are acelaş spirit sfânt. Diregătoriile bisericeşti sunt în consecinţă purtătoarele unităţii bisericii.

Miercuri, la ora 17, membri conferinţei sunt primiţi şi salutaţi din partea decanului Facultăţii de Teologie evangelice din Bern, profesorul *Hoffmann* în capela bisericii catedrale (Münster-Kapelle). Urmează vizitarea bisericii.

Prof. *Schädelin,* parohul bisericii dă explicaţiile necesare. De pe turnul bisericii se deschide o frumoasă privelişte spre defileul de munţi din sud, acoperiţi cu omăt etern.

Joi, 11 Septemvrie, dimineaţa *prof. Lieb* îşi citeşte raportul său asupra aceluiaş subiect: „Diregătoriile bisericeşti ca expresie a unităţii", relevând şi el, că biserica este în primul rând veşnică şi neschimbabilă, iar în rândul al doilea temporală şi nu fără de raporturi faţă de lume, aşa dar omenească şi supusă slăbiciunilor. Dar unitatea bisericii nu însemnează, că ea ar trebui să fie şi de un fel („Einheit ist nicht Einerleiheit"). Discuţia se încinge în jurul chestiunii synergistice şi în care înţeles trebue luat cuvântul *πλήρωμα.*

Profesorul *Dibelius,* îşi face raportul său asupra vieţii creştine în legătură cu Efeseni 4, 17—6, 9. El stă pe punctul de vedere, că: caracterul îndemnurilor din epistola c. Efeseni se aseamănă mult cu cel al îndemnurilor din epistolele pauline şi nu sunt proprii pauline, ci un bun comun creştin.

Jai, 11 Septemvrie, ora 16, îşi ceteşte prof. *Clavier,* raportul său asupra aceluiaş subiect ca şi Dibelius.

Prof. Clavier vorbeşte în limba franceză. El susţine, că numai din cauza tabloului casnic (Haustafel) trebue să ne îndoim despre autenticitatea epistolei noastre. Dealtcum morala este paulină.

Discuţia relevează, că morala din epistola c. Efeseni stă pe aceeaş treaptă ca şi predica de pe munte. Alţii susţin că este morală elenistă.

Joi, la ora 20, membrii conferenţei sunt primiţi în mod oficial de către preşedintele Cantonului Bern *Dr. Dürrenmatt* în fruntea guvernului şi a consiliului muncipal din Bern în Schweizerhoff. După primire urmează un banchet, la care se ţin mai multe toaste.

Vineri, la 12 Septemvrie, dimineaţa, parohul *Neander* îşi face raportul său despre „lupta creştinului în legătură cu Efeseni 6, 10—20". El arată, că lupta trebue să se desfăşoare pe 3 fronturi: împotriva păcatului din noi înşine, împotriva păcatelor din societate şi împotriva păcatelor din biserică. In

discuţie se spune, că soarta bisericii ruse nu este o apariţie locală, ci generală a creştinătăţii. Lupta pentru apărarea credinţei trebue să ne unească pe toţi.

Odenwald ia cuvântul pentru a concretiza rezultatele, la care s'a ajuns. El constată, că în unele chestiuni s'a ajuns la un acord, alte chestiuni au rămas deschise, poate că din cauza scurţimii timpului, care ni stătea la dispoziţie.

Incheindu-se şi discuţia asupra raportului lui *Odenwald*, preşedintele *Küry* declară conferinţa a doua ost-vest-europeană a teologilor închisă, mulţumind tuturor participanţilor şi relevând, că Orientul a adus multă lumină în discuţiuni, excelând prin seriositate şi pietate faţă de cuvântul dumnezeesc, iar occidentalii prin temeinicia cercetărilor lor. Dr. VASILE GHEORGHIU.

DOGMĂ ŞI DISCIPLINĂ. Comitetul de continuare al congresului dela Lausanne s'a întrunit în Mürren, Elveţia, sub prezidenţia Arhiepiscopului de York, Dr. Temple, la 26—29 August a. c. Cu această ocazie s'a ales un comitet de teologi de 16 membri. Dintre ortodocşi e profesorul Dr. Nicolae Glubokowsky — Sofia, în această comisie. La desbaterile Comitetului de continuare au luat parte mai mulţi ortodocşi de seamă. I. P. S. Dionisie, Mitropolitul Poloniei a arătat, că la anul viitor vor fi invitaţi la Varşovia ierarhii ortodocşi spre a alcătui o expunere a credinţii ortodoxe în comparaţie cu învăţătura altor comunităţi creştine.

Prof. Boulgakoff din Paris a raportat despre activitatea Frăţiei Sf. Alban şi Sf. Sergiu a studenţilor ruşi şi englezi. Profesorul Zankoff dela Sofia a arătat necesitatea editării unei biblioteci pe seama tineretului. Profesorul Arseniew din Königsberg a propus să se centralizeze informaţii reale despre condiţiile vieţii religioase din bisericile reprezentate în Comitet.

În şedinţa dela 28 August, prezidată de prof. Zoellner, s'a decis să se intervie pe lângă Facultăţile teologice şi seminarii ca să întroducă în program cursuri sistematice relative la curentul ecumenicităţii şi al relaţiilor reciproce dintre biserici (Kirchenkunde).

S'a stabilit subiectul proximului congres de dogmă şi disciplină: *Biserica în planul dumnezeirii*, cu următoarele sub împărţiri:

1. Biserica şi Sf. Scriptură.
2. Biserica şi Lumea.
3. Insemnătatea Harului:
   a) Graţia şi Biserica;
   b) Graţia şi Ierarhia;
   c) Graţia şi Sf. Taine.

4. Comuniunea Bisericii în viață și cult:
   a) Viața Bisericii, manifestată prin Sf. Împărtășanie;
   b) Cultul Sfinților;
   c) Biserica și bisericile, cuprinzând problemele relative la intercomuniune, federație etc.

Aceste subiecte se vor trimite tuturor comunităților spre studiare și raportare.

S'a întregit la 150 numărul membrilor din comitetul de continuare. Din partea Bisericii noastre face parte în acest comitet I. P. S. Mitropolit Nicolae al Transilvaniei.

TR. SCOROBEȚ.

MOARTEA PATRIARHULUI CONSTANTIN VI. A încetat din viață la vârsta înaintată de 75 ani fostul patriarh al Constantinopolului, Constantin al VI-lea.

Născut în Prusa din Asia-Mică a fost un școlar eminent în tot timpul studiilor sale. Studiile teologice le-a terminat la Halki. Mulțumită talentului și muncii desfășurată în biserica grecească, a ajuns mitropolit la Vellas și Coniți în Asia. Pentru cunoștințele sale bogate și pentru judecata lui dreaptă și creștinească, a fost invitat în mai multe rânduri să facă parte ca membru activ din sinodul din Fanar. A ocupat apoi scaunele mitropolitane din Trapezunda și Kizik, fiind pretutindenea iubit și stimat de credincioșii săi. Când, în anul 1925, moare patriarhul Constantinopolului Grigore, atât clerul cât și poporul grecesc a strigat într'un singur glas că vor de patriarh în Constantinopol pe Mitropolitul Constantin. Era considerat de toată lumea ca singurul urmaș vrednic al lui Ioan Hrisostomul.

In scaunul patriarhal a stat însă numai 40 zile, căci a fost expulzat împreună cu alte sute și mii de greci din Turcia. De atunci și până la moarte, viața lui a fost un continu pelerinaj prin diferite centre bisericești grecești.

Moartea unuia dintre cei mai buni creștini din zilele noastre și a celui mai mare filantrop din biserica grecească, a îndoliat adânc Grecia. Zile dearândul locuitorii Atenei au pelerinat prin fața cosciugului sărutând rămășițele pământești întocmai ca pe ale unui sfânt. Guvernul țării a dispus să i se facă funerarii naționale. Inmormântarea a avut loc Sâmbătă 29 Noemvrie a. c. Biserica cu toți slujbașii ei, autoritățile civile, în frunte cu președintele republicei și cu primul ministru și autoritățile militare au luat parte la înmormântarea patriarhului. S'a ținut să se dea onorurile aceluia ce trece drept erou al ortodoxiei și erou național al Grecilor.

Biserica ortodoxă română împărtășește doliul bisericii surori pentru pierderea vrednicului patriarh Constantin al VI-lea.

Pr. S. CÂNDEA.

*

INTERNĂ.

CONGRESUL ASOCIAŢIEI GENERALE A CLERULUI. In zilele de 21 şi 22 Octomvrie a. c. s'a ţinut la Bucureşti (Ateneul Dichiu) Congresul Asociaţiei generale a clerului ortodox. Au participat câteva sute de preoţi din toate părţile ţării. S'au pus la ordinea zilei o seamă de probleme dintre cele mai actuale şi mai importante, ca: raportul dintre Biserică şi Stat, bugetul Ministerului Instrucţiunii şi al Cultelor, reorganizarea învăţământului teologic, raportul între clerul de mir şi ierarhia superioară, sinodul ecumenic ş. a.

Spre deosebire de trecut, discuţiile asupra problemelor amintite s'au desfăşurat într'o atmosferă frăţească şi plină de demnitate, fapt menit să arete că preoţimea noastră îşi dă tot mai mult seama că numai manifestaţii pătrunse de spiritul de disciplină îi pot spori prestigiul şi o pot ajuta în realizarea justelor ei revendicări.

Constatând măsura nedreaptă în care Statul subvenţionează Biserica ortodoxă şi instituţiile ei, în raport cu ajutorul pe care-l acordă celorlalte culte din ţară, congresul cere ca Statul măcar de aci înainte să realizeze postulatele precise ale Constituţiei şi ale Legii cultelor, împărţind ajutoarele după criteriul numărului credincioşilor şi al necesităţilor reale pe care le au diferitele culte.

In chestiunea învăţământului teologic, congresul e de părere că starea actuală, anticanonică (cu Facultăţi de teologie şi Seminarii conduse de Minister) trebuie menţinută şi pe mai departe.

Dintre desideratele congresului mai amintim pe acela cu privire la strângerea rândurilor preoţimii şi la lupta solidară care trebue dusă la un loc cu ierarhia conducătoare, căreia i se cere o mai reală înţelegere a necazurilor celor mici, pentru izbânda marilor interese ale sfintei noastre Biserici.

Din aportul congresiştilor mireni subliniem pe acela adus de dl Nichifor Crainic prin lămuririle sale asupra francmasoneriei, una din marile primejdii ce ameninţă Biserica noastră prin împrejurarea că ea a atras în iţele sale importante personalităţi din viaţa politică şi literară a ţării.

Cu prilejul acestui congres s'a inaugurat şi căminul ficelor de preot cari studiază în capitală. E fapta vrednică de toată lauda a Asociaţiei preoteselor din Bucureşti.

CONGRESUL ASOCIAŢIEI CLERULUI „ANDREIU ŞAGUNA“, din mitropolia Ardealului, s'a ţinut anul acesta în 11 şi 12 Noemvrie la Braşov, având ca centru de preocupare problema misiunii culturale a Bisericii. S'a ales acest loc ca sediu al congresului, pentrucă Braşovul are o tradiţie fără

părechè în ceeace priveşte opera culturală săvârşită de Biserica ortodoxă în mijlocul neamului nostru; de aceea oraşul de sub Tâmpa putea să îmbie congreşiştilor un mediu şi sugestii dintre cele mai potrivite pentru preocupări culturale. Braşovul a fost în trecutul frământat al neamului şi Bisericii noastre şi un admirabil factor de rezistenţă eroică împotriva celorce voiau să ne răpească legea şi să ne surpe instituţia sacră, pavăza nebiruită a sufletului nostru românesc.

Cum în acest congres aveau să se desfăşoare şi anumite răfuieli cu confesiunile minoritare, în special cu cea catolică de ambele rituri, animată de atât de cunoscutul spirit agresiv, Braşovul oferea şi din acest punct de vedere cea mai potrivită atmosferă.

La congres au participat ca la două sute de preoţi în frunte cu I. P. S. Sa mitropolitul *Nicolae* şi cu P. S. arhiereu-vicar Andrei Crişanul dela Orade. Ca reprezentanţi ai altor asociaţii remarcăm prezenţa I. P. C. Sale Arhim. I. Scriban şi a P. C. Sale Pr. Partenie (din partea Asoc. generale a clerului), a dlui Popescu Tudor, advocat din Bucureşti (din partea Societăţii femeilor ortodoxe) ş. a. De asemenea subliniem cu o deosebită satisfacţie, că la acest congres au participat o mulţime de mireni intelectuali, fie ca reprezentanţi ai colegilor de aceeaş profesiune, fie din interes pur personal. Amintim între altele următoarele nume: dl General Butunoiu, Gh. Moroianu, rectorul Academiei comerciale din Cluj, Dr. I. Garoiu, advocat în Braşov, I. Moşoiu, dir. liceului din Braşov, medicul judeţan Dr. P. Nistor, advocaţii Dr. S. Turtea, Dr. C. Moga, Dr. I. Culcă, Dş. Prof. L. Stinghe ş. a.

Congresul s'a deschis prin serviciul divin al sf. Liturghii, săvârşit în istorica biserică a sf. Nicolae. La priceasnă a predicat Păr. protopop al Braşovului Dr. Iosif Blaga. După slujba sf. Liturghii s'a săvârşit un parastas pentru pomenirea adormitului întru Domnul, episcop militar Dr. Vasile Saftu, primul preşedinte al Asociaţiei clerului „Andreiu Şaguna".

Şedinţele congresului s'au ţinut în sala festivă a liceului ortodox „Andreiu Şaguna".

Şedinţa solemnă de deschidere a fost onorată de prezenţa unei mari mulţimi de credincioşi din oraş; această şedinţă se deschide la orele 11 din zi printr'un înălţător discurs al preşedintelui Asociaţiei Dr. Gheorghe Ciuhandu, care evocă într'o strălucită lumină istorică importanţa culturală şi religioasă a Braşovului, formulând în acelaş timp sugestii de o deosebită importanţă pentru lupta culturală şi religioasă pe care Biserica noastră e chemată să o ducă în viitor, de astădată sub auspicii mai senine decât cele din trecut. După discursul îndelung aplaudat al părintelui preşedinte a luat cuvântul I. P. S. Sa mitropolitul *Nicolae* rostind un discurs dintre cele mai impresio-

nante, atât prin belşugul ideilor ce le cuprinde, cât şi prin elocvenţa rară cu care au fost expuse aceste idei. Iată esenţa discursului I. P. S. Mitropolit:

„Ne găsim în acest liceu ca în casa noastră, o biserică a culturii noastre româneşti.

Dorinţa de cultură a fost una din caracteristicele Bisericii noastre. Cunosc istoria altor popoare şi biserici şi nu pot găsi o mai strălucită pildă de jertfire pentru învăţătură, ca aceea a Bisericii noastre.

Acest congres îl interpretez ca o dovadă de identificare a preoţimii mele cu idealul Bisericii ce reprezentăm. Lumea cere astăzi nespus de mult dela preoţi şi mă bucur când văd sporindu-se pretenţiile cu cari lumea se apropie de preoţime. E o dovadă că se dă importanţă şi se aşteaptă multe dela cler, ca dela ceice purtăm răspunderea pentru sufletul neamului nostru, comoară preţioasă, ce ne-a fost încredinţată de strămoşi.

Impărtăşesc întru totul legitima voastră durere, cu privire la soartea tristă a Bisericii noastre. Biserica noastră este ţinută în mare nedreptate. Nu cerem privilegii, nu le-am avut nici când, şi nici nu le dorim. Cerem însă, cu hotărâre, ca Bisericii noastre, care s'a jertfit pentru biruinţa poporului, să i se facă dreptate. In raport cu celelalte culte, Biserica noastră are cele mai puţine organizaţii protopopeşti, episcopii şi cei mai puţini preoţi, deşi avem cel mai mare număr de credincioşi. Noi ortodocşii dăm cel mai mare număr de contribuabili la vistieria ţării. E săracă vistieria ţării? Noi răspundem: Să nu fie săracă numai pentru noi! Să fie pentru toţi!

Am cerut reînfiinţarea episcopiei de Timişoara şi a străvechei episcopii a Maramurăşului. Nu ni s'a dat nici cel puţin un răspuns.

Guvernul a cerut să reducem bugetul cu 15 la sută. Noi, ierarhii, stăm gata ori când să facem orice reducere, spre binele ţării. Dar să se céară tuturora egalitate. Mi-a spus cineva, care face parte din guvern şi care e foarte bine informat, că în noul budget se vor reduce mijloacele de existenţă ale consistorului mitropolitan din Sibiu. „Nu cred că veţi fi în stare — i-am răspuns — să suprimaţi organul administrativ al acestei mitropolii, pentru care a luptat şi s'a jertfit, ducându-se în nenumărate rânduri la Viena, neobositul Andreiu Şaguna". (Voci din sală: ruşine!)

Anul trecut s'a votat o lege prin care s'a adus o nouă şi mare nedreptate Bisericii noastre: legea referitoare la liceele confesionale. Căci pe când acea lege avea să se extindă, conform cu precizările dlui Ministru Costăchescu, numai asupra liceelor, nu şi asupra şcolilor normale — când a fost publicată, au vârât în mod clandestin într'o interpretare a ei şi şcoala

normală de băieţi şi de fete din Blaj, dar au eliminat şcoala normală „Andreiu Şaguna" din Sibiu! Se poate un mai abuziv protecţionism al uniţilor şi o mai grea nedreptate adusă Bisericii ortodoxe?

Şcoala comercială din Braşov, care a fost înfiinţată de Biserica noastră în anul 1869, ne-a fost luată cu sila de stat în 1919. Anul trecut s'au înfiinţat însă două şcoli confesionale comerciale la Blaj, dându-se bani pentru clădiri şi pentru profesori, din bugetul statului.

Se poate o mai sfidătoare nedreptate decât aceasta: să desfiinţezi şcoala comercială ortodoxă şi de altă parte să treci în bugetul statului, pe un timp de criză financiară ca cel de astăzi, sumele necesare pentru înfiinţarea de şcoli comerciale unite în Blaj?

Am văzut cu durere, cum au fost despoiate de puţinul lor pământ, biserici de ale noastre, pe când altor confesiuni li s'a mai dat încă. Din interese meschine electorale, comisii alcătuite de persoane care fac parte din strana de stânga, despoaie bisericile noastre. (Voci: Ruşine! Ruşine!)

Temeritatea şi-a ajuns culmea, când o astfel de comisiune alcătuită din uniţi porniţi împotriva Bisericii noastre, a făcut încercarea să ne răpească pădurea Tufari, cu care mitropolia noastră a fost împroprietărită pe baze legii. Am promisiunea categorică, că se va repara această incalificabilă nedreptate, care nu poate fi interpretată decât ca o acţiune ostilă faţă de Biserica ortodoxă — dar nici până acum, după trecere de câteva luni, promisiunile n'au fost realizate şi nedreptatea continuă să instigheze la luptă pe toţi fiii cei buni ai Bisericii noastre.

Vă făgăduiesc solemn, că voiu sta în fruntea tuturor mişcărilor de revindecare. Mă bucur de aprobarea preoţimii şi a credincioşilor. Aceasta e tăria noastră. Cler şi popor, umăr la umăr şi mână în mână, vom merge tot înainte.

Dau cu toată inima binecuvântarea mea şi rog pe bunul Dumnezeu să ne ajute. (Aclamaţii frenetice).

Mă bucur văzând *mirenii* noştri reprezentaţi în număr aşa de frumos la acest congres. Fac apel la dânşii să vie printre noi şi să ne sprijinească. Nu vreau să înţeleg prin aceasta, că trebue întrodus în lupta noastră clericalismul. Biserica noastră nu cunoaşte aşa ceva. Preoţii noştri nu cunosc clericalism, pentrucă nu au favoruri şi privilegii ale tagmei, pe cari să le apere. Au fost totdeauna în sărăcie. Au suferit alături de poporul iobag şi nu au avut latifundii. Să ne legăm cu toţii, unii de alţii.

Mă gândesc la o realizare practică: un ziar mare la Bucureşti, care să nu fie o publicaţie de specialitate, dar care să se ocupe de frământările şi sbuciumul poporului nostru. Să ia atitudine faţă de toate problemele mari ale ţării şi să oglindească şi să reflecteze puterea spirituală a ortodoxiei, această

forţă formidabilă , care a creat unitatea sufletească şi care a fost desăvârşită prin vitejia dorobanţului român. Să ducem cuvântul nostru pretutindeni, până în cel din urmă sat, la cel din urmă credincios.

Nimeni nu ne poate substitui în rolul nostru. Aşa să ne ajute Dumnezeu! (Aplauze frenetice).

Au urmat la cuvânt reprezentanţii diferitelor autorităţi, militare, civile şi eclesiastice, precum şi ai diferitelor societăţi culturale, cari au adus salutul şi sincerele lor urări de izbândă pentru congres. Tuturor le răspunde, mulţumindu-le, preşedintele congresului. In uralele nesfârşite ale asistenţei, congresul hotărăşte să trimită Maiestăţii Sale Regelui Carol al II-lea următoarea telegramă:

MAIESTĂŢII SALE

REGELUI CAROL AL II-LEA

SINAIA.

Preoţimea ortodoxă din Ardeal întrunită la Braşov în al zecelea Congres, Vă roagă Sire să-i îngăduiţi bucuria de a-şi exprima întreaga ei credinţă şi întregul ei devotament faţă de slăvitul Tron, rugând pe Dumnezeu să Vă dea zile îndelungate pentru a putea conduce scumpa noastră ţară pe drumul marilor ei biruinţe.

Preşedinte, Mitropolit NICOLAE.

La ora $13^1/_2$ a urmat masa comună a congresiştilor la restaurantul „Transilvania". Fără toasturi.

Şedinţa a doua s'a deschis la orele 16. La ordinea zilei: referatul Păr. protopop Emilian Stoica (Sighişoara) asupra problemei „Bugetul Ministerului cultelor şi Biserica neamului". După o largă şi documentată expunere asupra măsurii nedrepte în care Statul subvenţionează diferitele culte din ţară, raportorul cere să i se facă deplină dreptate şi Bisericii ortodoxe.

Preotul Pavel Borzea (Viştea-de-jos) îşi citeşte referatul asupra modificării art. 6 din legea cultelor, care prevede sancţiuni speciale pentru preoţii cari prin acţiunea lor ar tulbura ordinea publică. Raportorul constată cu toată dreptatea că aceasta dispoziţie a legii jigneşte profund demnitatea clerului nostru animat de spiritul de disciplină şi de înţeleaptă atitudine pe care o desprinde nu numai din textele legii, ci mai ales din învăţăturile Sfintei Evanghelii pe care o propovădueşte. In consecinţă raportorul cere abrogarea jignitorului text de lege. După discuţii dintre cele mai interesante şi mai obiective, şedinţa se ridică.

Seara la orele $8^1/_2$ a avut loc în sala cinema „Astra" un grandios festival religios dat cu concursul corului bisericii Sf.

Nicolae sub conducerea dlui Ioan Brânzea şi cu al P. C. Prot. Dr. I. Lupaş, membru al Academiei Române, care a vorbit despre „Opera culturală a Bisericii ortodoxe în trecutul neamului". Programul festivalului religios s'a desfăşurat în faţa une isăli arhipline.

Şedinţa a treia a fost deschisă la orele 9 dimineaţa (12 Noemvrie) prin citirea numeroaselor telegrame şi adrese de adeziune, de urări de izbândă sosite dela diferite personalităţi bisericeşti şi mireneşti din cuprinsul ţării (P. S. Episcop Roman, episcopul Orăzii, P. S. Grigorie, episcopul Aradului, P. S. Nicolae, Ivan, episcopul Clujului, P. S. Iosif, al Caransebeşului, P. S. Vasile, vicarul arhiepiscopiei de Sibiu, Societatea femeilor ort., Cluj, dl Ministru Mihail Popoviciu, dl Ministru Voicu Niţescu, Profesorii Academiei comerciale Cluj ş. a.).

Intrându-se în ordinea de zi dl Nicolae Colan rectorul Academiei teologice din Sibiu şi Secretarul general al Asociaţiei citeşte referatul asupra „Reorganizării învăţământului teologic", formulând, după ample expuneri, următoarele desiderate:

1. Reforma învăţământului teologic să fie pusă cât mai grabnic la ordinea zilei şi să i se dea o soluţie conformă postulatelor vremii.

2. Autoritatea chemată să legifereze această reformă este Biserica, în speţă Sf. Sinod al Bisericii ortodoxe române.

3. Atât Şcoalele teologice secundare (Seminarii, licee confesionale) cât şi cele de caracter superior (Academiile teologice) vor sta sub conducerea exclusivă a autorităţii bisericeşti.

Părintele Ioan Crăciun din Şpring referează asupra problemei „Reforma agrară şi Biserica ortodoxă". Raportorul arată toate nedreptăţile îndurate de Biserica noastră în urma tratamentului vitreg de care a împărtăşit-o Statul şi cu prilejul acestei reforme democratice realizate după răsboiu. Aceste nedreptăţi sunt cu atât mai dureroase, cu cât simultan Statul Român a arătat o largă dărnicie faţă de cultele minoritare, cu toatecă aceste culte au moştenit dela statul ungar o situaţie esceptional de privilegiată. In concluzie raportorul cere ca statul să purceadă imediat la reparaţia pe care o reclamă cea mai elementară lege a dreptăţii Bisericii strămoşeşti.

Urmează temeinicele referate ale P. C. Prot. Ioan Duma (Petroşani), Prot. Aurel Nistor (Sf. Gheorghe) şi Preot. Ioan Ludu (Prejmer) asupra „Misiunii culturale a clerului nostru". Expunerile celor trei raportori izvorâte dintr'o îndelungată experienţă pastorală şi dintr'o bogată activitate publicistică au avut darul să fixeze luminos marile îndatoriri pe care le are preoţimea noastră faţă de problema culturii creştine care trebue să străbată tot mai adânc în sufletul neamului nostru.

Propunerile tuturor raportorilor diferitelor chestiuni au fost primite de către congres cu vii aclamaţii.

Secretarul General al Asociaţiei Prof. N. Colan, face un sintetic raport asupra activităţii din ultimul an al Asociaţiei „Andreiu

Şaguna“; iar casierul central Prot. V. Nistor, consilier arhiepiscopesc Sibiu, îşi citeşte darea de seamă asupra gestiunii financiare. Congresul aprobă ambele referate, subliniind cu vie satisfacţie acţiunea dusă cu atâta înţelepciune şi vigoare de Comitetul Central al Asociaţiei pentru apărarea marilor interese ale Sfintei noastre Biserici.

Apreciind după cuviinţă eforturile Asociaţiei întru luminarea poporului şi întru apărarea prestigiului Bisericii strămoşeşti, câţiva mireni distinşi au ţinut şi cu acest prilej să-şi arete în felul cel mai concret solidaritatea cu preoţimea noastră, făcând Asociaţiei daruri menite să-i sporească posibilităţile de luptă. Astfel au dăruit pentru fondul de propagandă al Asociaţiei Domnii: Dr. I. Garoiu, advocat Braşov 5000 Lei, Dr. S. Turtea, advocat Braşov 2000 Lei, Inginer Ionică din Zârneşti 2000 Lei, Rector G. Moroianu, Cluj 500 Lei, iar dna prof. L. Stinghe Braşov 5000 Lei.

Remarcând statornicul sprijin pe care I. P. C. Sa Arhim. I. Scriban şi dl advocat Popescu Tudor din Bucureşti, l-a dat şi îl dă Asociaţiei noastre participând în mod activ la toate congresele ei şi ajutând preoţimea noastră în silinţele ei prin scrisul lor hotărât şi înţelept, la propunerea Părintelui preşedinte Dr. Gh. Ciuhandu, congresul proclamă pe I. P. C. Sa Arhim. Scriban şi pe advocatul Popescu Tudor membrii de onoare ai Asociaţiei.

Pentru a veni în ajutorul fraţilor noştri din Maramureş reîntorşi în masse la sinul Bisericii strămoşeşti, congresul hotăreşte să dea un comunicat exprimându-şi bucuria deosebită pentru această reîntoarcere şi făcând un călduros apel către clerul şi poporul nostru credincios de pretutindeni să trimită danii benevole pentru înzestrarea bisericilor din Maramurăs, părintelui protopop Mihail Muntean din Sighet.

In legătură cu doleanţele Bisericii noastre, doleanţe reliefate în diferitele rapoarte din congres, se hotăreşte ca Biroul central să alcătuiască un *Memoriu* pe care să-l prezinte printr'o delegaţie Maiestăţii Sale Regelui şi guvernului ţării. Delegaţia va fi alcătuită din domnii: Preşedinte Dr. Gh. Ciuhandu, Arad, Consilier V. Nistor, Sibiu, Dr. I. Vască, Cluj, Prot. I. Duma, Petroşani, Prot. I. Rafiroiu, Poiana-sărată şi Preot I. Crăciun, Şpring.[1]

La ora 12 din zi dl Preşedinte Dr. Gh. Ciuhandu închide congresul cu mulţumirea sufletească pe care i-a inspirat-o unul dintre cele mai înălţătoare congrese ale Asociaţiei clerului „Andreiu Şaguna“.

NECULCE.

[1] Memoriul acesta a fost alcătuit şi prezentat M. Sale Regelui, precum şi tuturor Miniştrilor din guvernul G. G. Mironescu.

NOTE ȘI INFORMAȚII.

UN distins membru al clerului nostru — părintele Nichifor — a lucrat aproape un an de zile ca să-și adune datele necesare pentru a arăta revoltătorul tratament de care statul împărtăşeşte Biserica noastră sub toate raporturile. Rezultatul acestei osteneli sunt cele două broşuri întitulate: „Bugetul Ministerului de culte și Biserica ortodoxă“ și „Confesionalism politic“. In prima broşură se arată cu cifre oficiale, cât de nesocotite sunt prevederile legii cu privire la obligația statului de a subvenționa diferitele culte în proporția numărului credincioşilor lor şi potrivit cu trebuințele lor reale; iar în a doua se desvălue tot aşa de documentat confesionalismul filo-minoritar al guvernelor țării și în special al celui național-țărănist de astăzi, care a călcat legea deopotrivei libertăți şi protecțiuni a cultelor, în paguba Bisericii dominante.

Dupăcum era şi firesc, expunerile atât de documentate ale părintelui Nichifor au făcut sensație. Lumea de bunăcredință a rămas stupefiată de nedreptatea ce i se face Bisericii neamului. Aceeaş lume aştepta să răspundă Biserica unită cu un „peccavi“, iar guvernul țării cu reparațiile cuvenite.

In loc să facă însă acest lucru, presa cultului catolic de rît oriental răspunde cu paliative şi minciuni tâlcuite cu gândul de a induce în eroare opinia publică şi autoritatea politică, plus calomniile pe care ne-am obicinuit să le citim în coloanele „Unirii“; iar guvernul, în loc să purceadă măcar în ceasul al unsprezecelea la executarea legilor în vigoare şi la marea reparație ce se desprinde din ele pentru Biserica ortodoxă, anunță — urbi et orbi — că taie 30 la sută din bugetul tuturor cultelor — permanentizând şi adâncind în felul acesta nedreptatea din trecut.

E uşor de înțeles, că asemenea gesturi provocatoare nu sunt de loc potrivite pentru a creia atmosfera liniştită şi armonia atât de necesară momentului greu prin care trece țara. Dimpotrivă, ele vor înteți şi mai mult lupta celor nedreptățiți, până la izbânda cauzei lor sfinte. Mijloacele nici odată nu se epuizează, când există conştiința vie a dreptății călcate în picioare.

Dar ne întrebăm: este oare statul român aşa de... cuminte, încât să nu vadă, că nu e nici în interesul său să împingă desnădejdea nedreptăţiţilor până la ultima limită?

*

Dr. AL. RUSU, fostul director al „Unirii" din Blaj, şi-a primit răsplata pentru potopul de ură revărsat de câţiva ani încoace în coloanele săptămânalului oficios al I. P. S. Mitropolit Vasilie: A fost numit titularul recent înfiinţatei episcopii unite a Maramurăşului. Faptul a trezit ecourile fireşti în presă. Ceeace se va întâmpla pe urma acestei quasi-provocătoare numiri nu este nici spre folosul ţării, nici spre folosul Bisericii catolice de rit oriental, a Blajului.

Intr'adevăr e îndeobşte cunoscută mizeria generală din nenorocitul nostru Maramurăş: Sărăcia economică şi culturală şi tensiunea confesională stârnită de intoleranţa agresivă a agenţilor neopapistaşi. Ei bine, noi nu credem că pe urma instalării Vlădicăi Alexandru această tensiune va slăbi. Ci dimpotrivă. Ceeace, dupăcum am spus, nu e spre folosul statului.

Dar îndeobşte cunoscut este şi valul de reîntoarcere a credincioşilor „uniţii" din Maramurăş, la sânul Bisericii strămoşeşti. Această reîntoarcere n'ar putea fi zădărnicită decât, poate, prin pâinea trupului şi prin pâinea mângăierii evanghelice, pe care le-ar îmbia-o preoţii catolici năcăjiţilor lor credincioşi. Suntem convinşi însă că nu P. S. Alexandru, cu temperamentul său arţăgos, le va da pâinea aceasta. Mai ales pe cea din urmă nu. Un motiv în plus, pentru care procesul de reintegrare duhovnicească a neamului nostru din Maramurăş îşi va urma cursul său normal, în sensul indicaţiilor solidarităţii naţionale din trecut.

Iată pentruce am zis, că numirea dlui Dr. Al. Rusu ca titular al scaunului vlădicesc din Baia-Mare nu va fi nici în folosul Bisericii catolice de rit oriental din România.

*

SÂMBĂTĂ, 8 Noemvrie a. c., ziua sfinţilor Arhangeli Mihail şi Gavril, s'a sfinţit Biserica Neamului din Poiana-Sărată (jud. Treiscaune). Actul sfinţirii l-a săvârşit însuşi I. P. S. Mitropolit Nicolae, în cadrul unor festivităţi dintre cele mai impresionante.

Locaşul sfânt s'a ridicat pe ruinele vechei biserici dărâmate până'n temelii, împreună cu întreg satul, frumos şi bogat, din Valea Oituzului, pe vremea cruntelor lupte ce s'au dat aici în timpul răsboiului întregirii noastre naţionale.

După izbânda cea mare, sătenii — creştini ortodocşi de o profundă religiositate — în frunte cu înţeleptul şi devotatul lor păstor sufletesc, protopopul I. Rafiroiu, au hotărât să dureze un strălucit altar Dumnezeului biruinţii noastre. Ei înşişi au făcut eforturi de-adreptul eroice pentruca visul acesta să se realizeze. Prin treapădul fără hodină şi apelurile entuziaste şi insistente

ale păr. protopop I. Rafiroiu s'au adunat şi alte ajutoare. Iar astăzi Poiana-Sărată are una dintre cele mai frumoase biserici *(nouă)* din România. Pictura fermecătoare a sfântului locaş este opera pictorilor Gh. şi D. Belizarie, planul bisericii fiind lucrarea arhitectului L. Vulcănescu.

Părintele protopop I. Rafiroiu poate fi mândru de rodul ostenelelor sale, dupăcum mare trebue să fie mulţumirea sufletească a vrednicilor săi credincioşi, cari cu o eroică jertfelnicie au ţinut să ridice un aşa de măreţ monument în istorica vale a Oituzului, drept mulţumită lui Dumnezeu pentru ajutorul ce ni l-a dat să ne-adunăm cu toţii sub cârmuirea aceluiaş Rege.

N. C.

*

CONCORDATUL, care se va face între statul prusiac şi biserica evanghelică, va rezolva şi problema mult discutată a numirii profesorilor dela Facultăţile de teologie. In acest proiect statul se obligă să consulte „Biserica" la numirea profesorilor.

S'a aprins acum o vehementă discuţie în jurul întrebării: cine este „Biserica"? Facultatea teologică, sau Consistorul? In această discuţie, care a umplut multe coloane ale revistelor germane şi a angajat pe cei mai de seamă conducători bisericeşti şi de stat, se pare a se fi ajuns la următoarea înţelegere: Nu numai consistorul este „Biserica", ci şi facultatea teologică. Ambii sunt organele aceluiaş trup. Faptul că Facultatea este totodată o parte constitutivă şi în organizmul statului, nu schimbă realitatea. Acest caracter de duplicitate l-a avut şi consistorul până la 1918. Urmele acestui trecut se resimt încă foarte intens în consistor. Dar aceeaş evoluţie, prin care consistorul a devenit autonom, a întărit foarte mult importanţa bisericească a Facultăţii teologice. Schimbarea externă şi internă s'au întâlnit. Astăzi starea lucrurilor este de aşa natură, că Facultatea teologică, fără nici o greutate deosebită, s'ar putea transforma în facultate bisericească. La tot cazul în Prusia toate Facultăţile de teologie sunt gata să se simtă organe bisericeşti şi din aceasta să tragă şi urmările privitoare la întregirea catedrelor.

Propunerea actuală este următoarea: Facultatea şi consistorul se înţeleg într'olaltă înainte de a trimite lista candidaţilor la catedră, statului. Statul are în faţa sa votul „Bisericii" din încredinţarea Facultăţii, prin urmare nu mai are nevoie să consulte „Biserica".

Statul se poate bucura numai de această soluţie, dacă doreşte o simplificare a procedurei. El are de-a face astfel numai cu o instanţă. Intrucât Facultatea va rămânea o parte constitutivă a universităţii de stat, ei îi rămâne cuvântul deciziv — ca până acum. Aceasta nouă orânduire s'ar putea să-i pară desavantagioasă statului, dar numai dintr'un punct de vedere; orice „divide et impera" în forma aceasta ar fi pentru

el esclus. Dar ce-l impoartă pe el acest lucru, dacă cu toate acestea îşi va putea păstra suveranitatea?

Iar „Biserica"? Consistorul? Pentruce nu ar preferi ea o înţelegere cu Facultatea faţă de privilegiul său de a fi consultată de stat? Nu ar fi aceasta formulă mai demnă, mai „bisericească"? Insă Facultăţile să rămână pe lângă aceasta modalitate, pentrucă şi ele sunt „Biserică". Aici e vorba de „Biserica lui Dumnezeu", care fără nici o zăbavă vrea să fie şi va fi „Biserica lumii". Dacă consistorul are mandatul şi darul conducerii, Facultatea are mandatul şi darul de a învăţa [I. Cor. XII. 7].

Cum vor ajunge Facultatea şi Consistorul la o înţelegere, nu se ştie.

Insă dacă nu se va ajunge la nici o înţelegere cu privire la propunerea profesorilor, fără îndoială Facultatea va rămânea factorul hotărîtor în această chestiune. Chemarea ei este răspândirea învăţăturii curate şi neschimbate. De aceea există ea ca organ al „Bisericii". Şi ea fiind totodată organ al statului, îşi prezintă prupunerea la minister. N. T.

*

D. J. W. WILES, secretarul *Societăţii Biblice Britanice* pentru Europa de răsărit-meazăzi, a fost ales, într'un glas, cetăţean de onoare al oraşului Cetinie, pentru meritele sale literare pe care şi le-a dobândit în Muntenegru.

*

CHINEZUL *Hsiung En-Tsing*, agent al Societăţii Biblice Britanice în China, povesteşte că, într'un sat din acea ţară, se află un om foarte bogat, care într'o zi a venit la el şi i-a spus că el a cetit amănunţit cele 4 evanghelii şi Faptele Apostolilor. In aceasta din urmă carte, a spus el, am fost izbit de cuvintele că creştinii cei vechi bucuros îşi dădeau averile lor pentru alţii. Şi eu am averi, a zis, şi vreau să le întrebuinţez pentru Domnul. După ce a spus acestea, el a păşit la fapte. A dat Bisericii o mare întindere de pământ, apoi a dăruit unui orfelinat o mare sumă de bani, i-a plătit şi datoriile şi a dat o mai mare lărgime lucrărilor lui.

*

ANUL acesta, Societatea Biblică Britanică şi-a cumpărat un automobil de o negândită alcătuire, care să poată duce Biblia şi în lumea greu de străbătut a nisipurilor. Acest automobil cuprinde două paturi care se strâng şi stau lipite pe laturi, apoi un lavoar şi scaune, de aceeaşi alcătuire. O maşină de gătit şi cele trebuincioase ei se adaogă la înlesnirile de viaţă ale ostenitorilor. Două tancuri, unul pentru petrol şi altul pentru apă de băut, îngăduie munca de răspândire pe o rază foarte întinsă de acţiune. Pe lângă toate înzestrările ei, în acest automobil se pot duce ca la 4000 de exemplare din Biblie. Cu un asemenea automobil se nădăjdueşte să se ducă Biblia şi în colţurile Sa-

hariei, unde până acum n'a putut pătrunde şi să stràbată chiar şi marea pustie dela Tombuctu.

Aceasta s'ar putea numi o întreagă caravană biblică. Ea este pusă sub cârmuirea lui *Marius Bonjour*, tânăr absolvent al Şcoalei Biblice elveţiene din Geneva. El este şi şofer şi bun mecanic, precum şi un minunat colportor. Deci el îşi poate drege singur automobilul, dacă s'ar strica. Arhim. SCRIBAN.

*

MĂRUNTE.

— Oberammergau a avut în anul acesta 350,000 vizitatori, între cari 100,000 streini.

— Patroana ascultătorilor catolici la radiofonie va fi Fecioara de Orleans, pentrucă ea a avut darul să audă glasuri cereşti.

— Incasările tuturor misiunilor evanghelice pe anul 1928 au fost 211,8 milioane mărci [8 miliarde 472 milioane lei), 849,260 mărci mai mult ca în anul 1927. Cu toate că încasările din America de nord au scăzut cu 16 milioane mărci. Din suma totală America de nord dă 54,5%, Anglia 22,27%, Europa 9,8%.

— Programa de învăţământ a guvernului italian prevede obligativitatea învăţământului religios şi pentru şcolile superioare şi de specialitate. Planul de învăţământ pretinde să se predea Vechiul şi Noul Testament, Sf. Liturghie şi vieţile sfinţilor.

— Numărul studentelor în teologie în Germania în anii 1925—1929 a crescut dela 52 la 229.

In Dresda catolicii au făcut un chiosc ambulant pentru răspândirea literaturii catolice.

— In Olanda au existat în 1905 — *750* şcoli creştine, cu 126,675 elevi, în 1918 — 1190 şcoli cu 195,113 elevi, iar azi *1978* şcoli cu 301,393 elevi.

— In Lublin s'a deschis o academie de rabini. Această academie a costat 100,000 dolari, adunaţi prin contribuţia evreilor din toate ţările. Auditorii trebue să stăpânească 400 pagini cu comentar din Talmud. Din 500 candidaţi au fost admişi 120. La serbările înaugurale au luat parte 100.000 oaspeţi. Mare entusiazm a produs binecuvântarea conducătorului Classidismului, marele rabin din Czortow. Academia a luat fiinţă din iniţiativa marelui rabin Meier din Piotrkow-Lublin

— Mitropolitul Sergiu al Rusiei a suspendat pe mitropolitul Evloghie din Paris din postul său de Exarh al Europei de vest, pentru că a participat la cultul divin oficiat pentru creştinii persecutaţi din Rusia. In locul lui a fost numit pe arhiepiscopul Vladimir. Sinodul exarhiei ruseşti din Vest a protestat unanim contra acestui fapt.

— Guvernul unguresc a interzis vânzarea pe credit în cârciume şi a decis ca datoriile de natura aceasta să nu poată fi încasate pe cale judecătorească.

— In faţa tribunalelor din Polonia se desbat 622 procese de expropriere a bisericilor ortodoxe în favoarea bisericii catolice, dupăce 500 biserici ort. au fost complect despoiate de averea lor.

— Papa a dăruit episcopului Besson în Freiburg (Elveţia) 2 milioane lire (18 milioane lei) pentru zidirea unei biserici.

— In Polonia 196 sate şi un oraş au întrodus prohibiţia alcoholului.

Dr. N. T.

BIROUL CENTRAL AL ASOCIAŢIEI CLERULUI „ANDREIU ŞAGUNA".

COMUNICAT. Având în vedere criza financiară de o esceptională acuitate în care se zbate ţara şi necesitatea inexorabilă a unor tragice amputări în bugetul Statului, o delegaţie a Asociaţiei Generale a Clerului ortodox în frunte cu preşedintele acestei Asociaţii s'a prezentat de curând la Domnul Preşedinte de Consiliu G. G. Mironescu şi la alţi câţiva Miniştri din guvern cu un memoriu, cerând ca pentru realizarea economiilor bugetare Ministerul de Instrucţiune Publică şi Culte să desfiinţeze parohiile cari au mai puţin de 1600 de suflete refuzând plata salariilor pentru preoţii din aceste parohii, să taie din buget organizaţia mitropolitană din Ardeal, posturile de misionari eparhiali, revizori eclesiastici etc.

Intervenţia Asociaţiei Generale a Clerului ne miră şi ne mâhneşte profund. Pentrucă ea înseamnă nesocotirea faptului îndeobşte cunoscut că Statul s'a purtat şi până acum destul de vitreg cu Biserica noastră, pe care nu a învrednicit-o de ajutoaré bugetare în măsura în care a învrednicit celelalte culte, minoritare, din ţară, conform legilor în vigoare.

In loc să ceară pur şi simplu repararea nedreptăţii din trecut, Asociaţia Generală a Clerului cere ca Statul să impună Bisericii ortodoxe jugul unor nouă jertfe, menite să-i desorganizeze cadrele şi să o pună în imposibilitate de a-şi împlini şi în viitor, integral, marea ei misiune în mijlocul poporului.

De aceea Asociaţia Clerului „Andreiu Şaguna" din Mitropolia Ardealului regretă profund că se vede silită să se desolidarizeze de acţiunea aceasta a Asociaţiei Generale a Clerului, acţiune pe care o socoteşte păgubitoare mai ales astăzi, când ni se cere cu totul altceva decât acţiuni menite — chiar şi involuntar — să desorganizeze aparatul administrativ şi misionar al sfintei noastre Biserici.

*

CONGRESUL preoţesc dela Braşov, într'o frumoasă şi unanimă însufleţire, a căzut de acord, că e datoria tuturor preoţilor şi a creştinilor noştri, să le vină într'ajutor fraţilor noştri din Maramurăş, cari lipsiţi de cele necesare pentru cult, au revenit la ortodoxie, şi cari mai sunt gata de a se întoarce la noi. In temeiul acelei hotărâri apelăm la toţi fraţii preoţi şi prin mijlocirea lor, la credincioşi, să dăruiască, spre acest scop, cine cât poate şi cu cât se îndură din ceeace i-a dăruit Dumnezeu.

P. Cucernicii Protopopi sunt rugaţi ca, în privinţa aceasta, să discute chestiunea la proxima conferenţă preoţească, iniţiând măsurile ce le vor crede de cele mai efective, între cari ar putea să fie şi purtarea unui disc special, la una ori mai multe sărbători de frunte din cursul anului.

Chiar ar fi bine să se apeleze îndeosebi la intelectuali şi fruntaşi ţărani mai înstăriţi, să facă daruri de sume mai însemnate, pe cari să le trimită spre acest scop P. C. Sale părintelui protopop Mihail Muntean din Sighet (jud. Maramurăş), pentru a face uz de ele îngrabă la procurarea de cărţi liturgice, ornate şi alte *utensilii* sacre.

Sumele ce se vor colecta *cu discul* prin Sfintele biserici, însă, rugăm să fie concentrate la fiecare protopopiat, de unde să fie trimise, pe rând, P. C. Sale Părintelui Mihail Muntean.

Atât despre darurile mai mari, făcute din vreme, cât şi despre colectele de prin sate şi oraşe, P. C. Protopopi vor binevoi a înştiinţa şi biroul central al Asociaţiei, la Sibiu, unde se va purta evidenţă pe protopopiate, despre aceste dăruiri.

Va fi, la tot cazul, un lucru cuviincios ca atunci, când se va aranja colecta, să se cuvânteze în sfintele Biserici despre rostul colectei şi despre datoria frăţeştei ajutorări, ca lumea să fie orientată şi îmdemnată a dărui ce se poate, fără de nici o sgârcenie care trebue să dispară mai ales în asemenea cazuri.

Sumarul „Revistei Teologice" pe anul 1930

Studii şi articole.

Mişcarea literară (Dări de seamă).

Cronici.

Diverse.